

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2023

Lucie Rybářová

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Rozvojový potenciál obce – starousedlíci a novousedlíci

Bakalářská práce

Autor: Lucie Rybářová

Studijní program: B0314A250008 / Sociologie

Studijní obor: Sociologie

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Hradec Králové, 2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Rybářová

Studium: F20BP0102

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: **Rozvojový potenciál vybrané obce - starousedlíci a novousedlíci**

Název bakalářské práce AJ: Development potential of the selected municipality - Residents and Newcomers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce představuje empirické šetření malého rozsahu. Hlavním cílem je zjistit ve vybrané obci, jaký potenciál představují pro rozvoj obce její starousedlíci a novousedlíci. Součástí šetření bude zkoumání různých aspektů, které jsou spojené s komunitním životem, společenskou kohezí, inovacemi či naopak prohlubováním propastí mezi starousedlíky a novousedlíky. Bude použita metoda kvalitativní, s využitím polostrukturovaných rozhovorů, případně další techniky jako analýza dokumentů nebo pozorování.

Bernard, J. 2006. *Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 42 (4): 741-760.

Bernard, J., Kostecký, T., Illner, M., Vobecká, J. 2011. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Hruška, V. 2014. *Proměny přístupů ke konceptualizaci venkovského prostoru v rurálních studiích*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 50 (4): 581-602.

Kubátová, H. 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada.

Šubrt, J. 2014. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum.

Zadávací pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.10.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce PhDr. Miroslava Joukla, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28.04. 2023

Podpis autora:

Anotace

Rybářová, L. 2023. *Rozvojový potenciál obce – starousedlíci a novousedlíci*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 58 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce představuje empirické šetření malého rozsahu, které se zabývá problematikou rozvojového potenciálu vybrané venkovské obce. Cílem šetření je zjistit, jakým způsobem představují obyvatelé pro obec rozvojový potenciál. Práce nejprve popisuje problematiku měnícího se venkova spolu s migrací na venkov. Dále se zabývá lokálním rozvojem a jeho aktéry, v návaznosti definuje rozvojový potenciál, jež je cílem zkoumání. Rozvojový potenciál obce představuje sociální kapitál. Na základě teoretického zarámování bakalářské práce byly následně provedeny polostrukturované rozhovory s obyvateli obce, přičemž výzkumný vzorek sestával ze dvou souborů obyvatel, a to konkrétně starousedlíků a novousedlíků. Získané výsledky následně byly zpracovány, analyzovány a shrnuty.

Klíčová slova: venkov, rozvojový potenciál, starousedlíci, novousedlíci, vztahy

Annotation

Rybářová, L. 2023. *Rozvojový potenciál obce – starousedlíci a novousedlíci*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 58 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis presents small-scale empirical research that focuses on the development potential of a selected rural municipality. The goal of the investigation is to find out in what way the inhabitants represent the development potential for the village. The thesis firstly describes the problem of changing rural areas in addition to migration to the countryside. Secondly, the thesis discusses local development and its actors, and in relation defines the development potential, which is the goal of the research. The development potential of the municipality represented social capital. Based on the theoretical structuring of the bachelor thesis, semi-structured interviews were then made with the local inhabitants of the village. The research population consisted of two groups of inhabitants, specifically the old residents and the newcomers. The results were afterwards processed, analyzed and summarized.

Keywords: countryside, development potential, residents, newcomers, relations

Poděkování

Srdečně bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Miroslavu Jouklovi, Ph.D. za velmi cenné připomínky, rady a čas, který mi poskytl během tvorby mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat i respondentům, jež mi věnovali svůj čas a důvěru.

Obsah

Úvod	10
1 Venkov	11
1.1 Vymezení venkova.....	11
1.2 Proměna venkova.....	13
1.2.1 Tradiční venkov	13
1.2.2 Současná situace	13
1.3 Funkce venkova	15
2 Migrace na venkov	16
2.1 Definice migrace	16
2.2 Migrační trendy.....	17
2.3 Motivy migrace.....	20
2.4 Integrace.....	20
3 Rozvojový potenciál obce	21
3.1 Rozvoj obce	21
3.2 Rozvojový potenciál	22
3.3 Aktéři rozvoje	24
3.4 Obyvatelé obývající obec.....	26
4 Postup výzkumu	28
4.1 Popis terénu.....	28
4.2 Cíl výzkumu.....	31
4.3 Výzkumné otázky	32
4.4 Metoda a sběr dat.....	33
4.4.1 Metoda.....	33
4.4.2 Výzkumný vzorek.....	33
4.4.3 Sběr dat.....	34

4.5	Zpracování dat	35
5	Výsledky.....	36
5.1	Charakteristika obce pohledem respondentů	36
5.2	Vztah respondenta k místu.....	38
5.3	Podílení se na chodu obce.....	40
5.4	Vztahy starousedlíků a novousedlíků	44
6	Shrnutí	48
	Závěr.....	50
	Seznam literatury	52

Úvod

Jednou z aktuálně zkoumaných otázek v oblasti rurální sociologie je problematika života ve venkovských oblastech a jeho proměňující se charakter. V posledních desítkách let dochází ke změně struktury obyvatelstva venkovských obcí, kdy obyvatelé v různém počtu a míře migrují do venkovských prostorů. Migrace přináší nové způsoby žití, kulturní zvyklosti a tradice, což má vliv na celkový vývoj obce. V obcích se setkávají dvě skupiny obyvatel, starousedlíci a novousedlíci, kteří mohou mít odlišné přístupy k rozvoji obce. Z tohoto důvodu se zájem o otázku rozvojového potenciálu obcí stává více aktuálním tématem.

Termín rozvojový potenciál obce je pojmem velmi rozsáhlým, jehož význam může být interpretován odlišně v závislosti na kontextu a cíli výzkumu. V případě této bakalářské práce rozvojový potenciál obce představuje sociální kapitál. Cílem výzkumu je analyzovat, jakým způsobem starousedlíci a novousedlíci přispívají ke společnému rozvoji a vytváření sociálního kapitálu obce.

Bakalářská práce je rozdělena do několika částí. Začíná vstupem do problematiky venkova. Koncept venkova se v průběhu let proměnil, proto je nastíněna proměna venkova a jeho funkce. Migrace obyvatel do venkovského prostředí měla značný vliv na jeho dnešní podobu. Proto je v další části nastíněna problematika migrace, migrační procesy a důvody, proč se obyvatelé města rozhodli odstěhovat na venkov a jakým způsobem může probíhat integrace mezi místní obyvatelé. Následně je v práci definován rozvojový potenciál obce. Tato část se zabývá problematikou rozvoje, vymezením rozvojového potenciálu a představuje jednotlivé aktéry lokálního rozvoje. V rámci této části je zahrnut i popis terénu, který bude zkoumán. Následuje popis výzkumného projektu, jenž zahrnuje cíl výzkumu, výzkumné otázky, definování výzkumného vzorku, popis metody a sběru dat a jak byla data zpracována. Nakonec je představena analýza výpovědí a závěrečné shrnutí získaných výsledků.

1 Venkov

Termín venkov jako takový lze vymezit obtížně. Vladan Hruška podotýká, že v minulosti byl venkov prostorově ohraničen oproti městu. Město a venkov byly dvě ohraničené území vykazující specifické charakteristiky. V dnešní době se městské vlivy podepisují na venkovském prostředí tak značně, že tyto hranice už nejsou tak viditelné, jako mohly být v minulosti. Venkov se stává neohrazeným a je označován za takzvaně plovoucí v prostoru [Hruška 2014].

1.1 Vymezení venkova

Při definování venkova záleží na tom, které charakteristiky jsou pro nás klíčové a které považujeme za venkovské. Vymezit konkrétní a ustálenou definici pro pojem venkov je zcela nemožné, jelikož existuje mnoho kritérií a charakteristik, podle kterých lze venkov zkoumat [Bernard et al. 2011]. Dále je potřeba vzít v úvahu, že ani ve společnosti neexistuje konsensus nad tím, co vše termín venkov pokrývá. Níže jsou představeny různé definice venkova.

Svobodová a Věžník [2014] rozlišují znaky, dle kterých lze venkov definovat. Mohou být kvantitativní nebo kvalitativní povahy. Pod kvantitativními znaky si můžeme představit charakteristiky, jako je počet obyvatel v obci a hustota zalidnění. Velmi využívanou definicí při vymezování venkova je definice podle OECD¹. Tato definice využívá jako kritérium hustotu osídlení obce pro určení, zda lze obec považovat za venkovskou. Obec je považována za venkovskou v případě, že vykazuje hustotu osídlení menší než 150 obyv./km² [Šubrt 2014: 42]. Dalším kvantitativním kritériem pro vymezení venkovské obce je výše zmiňovaný počet obyvatel v obci. Bernard et al. [2011] uvádí, že hranice počtu obyvatel v obci je 2000 obyvatel, ale spekuluje se i o hranici 3000 obyvatel.

Mezi kvalitativní znaky můžeme řadit:

Urbanistické a architektonické znaky. V minulosti se venkov od města na první pohled lišil ve větší míře. Příkladem mohou být venkovské budovy, které dříve nebyly pouze jednoúčelové. V minulosti zastávaly především obytnou a hospodářskou funkci. Budovy a jejich lokalita měly tedy značný vliv na živobytí jejich obyvatel. Dnes se pod

---

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) je mezinárodní organizace, do které spadá 38 států (i ČR), jejímž cílem je ekonomicky rozvíjet a podporovat spolupráci napříč členskými státy, snižovat nezaměstnanost a stabilizovat finanční trhy.

vlivem různých trendů tyto znaky mění. Pod urbanistickými a architektonickými znaky venkova si lze představit následující: vysoký podíl rodinných domů (často bývají vícepodlažní), větší zastoupení orné půdy a zeleně, tolik nevyvinutou uliční síť a prostor na návsi určený ke konání různých kulturních a společenských akcí [Majerová 2009; Perlín 1999; Svobodová, Věžník 2014].

Sociální znaky. Venkov se oproti městu vyznačuje znaky, jako jsou užší sociální kontakty mezi obyvateli obce, větší míra uctívání tradic spolu s konzervativním smýšlením a vyšší míra participace se na chodu obce a veřejném životě [Majerová 2009; Svobodová, Věžník 2014].

Ekonomické znaky jsou: větší podíl ekonomicky aktivních osob vyjíždějící do práce za hranice obce, převažující ekonomická činnost je zemědělství a výroba potravin, rozmáhající se samozásobitelství nebo kutilství a menší nabídka pracovních možností [Svobodová, Věžník 2014].

Administrativními znaky jsou míněny statusy sídel. To představuje administrativní členění, tedy členění na obce, města atd. [Svobodová, Věžník 2014].

Kromě kvantitativního a kvalitativního rozdělení existuje také multikriteriální přístup. Tento přístup zkoumá různé aspekty, jimiž mohou být sociální a urbanistické znaky sídel. Pod tímto se rozumí například různý podíl bytů v rodinných domech, populační vývoj a vzdálenost od místa práce [Bernard et al. 2011]. Dalšími kritérii pro vymezení obce může být dle Bernarda [2010] nižší nabídka (do stovky) pracovních míst a denní pohyb většiny obyvatelstva za hranice obce. Na tento pohyb má zásadní vliv nabídka práce, lokalita nejbližších škol a školek či různé sociální služby. Perlín [1999] pak vymezuje venkov následujícími charakteristikami: neformální sociální kontrola, participace, menší intenzita sociálně-ekonomických kontaktů, menší hustota vazeb subjektů pohybujících se v rámci obce.

1.2 Proměna venkova

V průběhu let se venkov měnil. S nástupem modernizace a dalších doprovázejících procesů (industrializace, urbanizace) se začaly městské vlivy pomalu podepisovat na charakteristice venkova a venkovském stylu života. Z tohoto důvodu je žádoucí nejprve popsat tzv. tradiční venkov spolu s venkovskou tradiční společností. Následně bude nastíněno, jakým způsobem výše zmíněné procesy proměnily venkovské prostředí do dnešní podoby.

1.2.1 Tradiční venkov

Vesnická sídla vznikala na území, kde člověk mohl dlouhodobě využívat místní půdu pro zemědělské účely, například pro rolnictví nebo pastevectví. Tyto prostory byly obklopeny převážně poli, lesy a loukami. Vesnické domy se stavěly ze surovin jako dřevo, pískovec, opuka a plnily funkce residenční, hospodářské a další. Lidé v těchto vesnicích žili tzv. tradiční způsob života, jenž zahrnoval tradice, zvyky a také propojení s přírodou. Vesnický čas plynul naprosto jinak oproti tomu městskému. Lidé se museli přizpůsobovat přírodním cyklům a řídili se podle sezónních vlivů. Pro venkovskou společnost bylo také charakteristické, že pracovní a osobní život se nediferencoval [Kubátová 2010; Majerová 2005, Veselá 1998]. Tradiční venkovská společnost se může přirovnat k Tönniesovu pojmu *Gemeinschaft*, který v překladu znamená pospolitost. Tönnies tento pojem vymezuje jako sociální útvar, jehož členové mezi sebou udržují těsné vztahy, jež vytvářejí pocit vzájemnosti jednoho na druhém. Venkovská společnost vlastní a užívá všechny komunitní statky společně. Tradiční společnost doprovázejí silné vztahy, ať už se jedná o sousedské, rodinné nebo přátelské [Keller 2004].

Tradiční venkov má ale i druhou stránku zahrnující různé události jako zánik tzv. občiny, která byla nahrazena feudálním řádem a následnou polarizací společnosti doprovázenou vykořisťováním rolníků šlechtou. Tyto události zapříčinily stagnaci zemědělství. Na venkově byla také mnohem větší úmrtnost než ve městech, za tímto rozdílem stála nedostačující zdravotní úroveň a špatné hygienické podmínky [Slepička 1989].

1.2.2 Současná situace

Největší vliv na proměnu venkova měla průmyslová revoluce, byla spojována s dalšími procesy jako např. industrializací a urbanizací. S rozvojem techniky a technologií se lidé začali stěhovat do měst z důvodu přesunu pracovní nabídky z oblasti zemědělské na

průmyslovou. V důsledku soustředění se na rozvoj průmyslových center začínají pomalu upadat pracovní nabídky na venkově a jeho okolí [Baše 2006; Nešpor 2017; Slepíčka 1989].

Značný vliv na venkovské obce mělo také období socialismu, kdy tehdejší politika mířila na přibližování venkova městům a snižování rozdílů mezi lokalitami. „Spolu se systémem střediskových obcí se prosadila koncepce oddělit perspektivní a neperspektivní venkovská sídla ve snaze omezit jejich počet, soustředit výstavbu a vybavení do vybraných míst“ [Baše 2006: 259]. To znamenalo, že v perspektivních venkovských obcích se začalo s výstavbou rozsáhlých zemědělských závodů, kin, panelových a kulturních domů. Mezi venkovskými obcemi byla také vybudována síť veřejné městské dopravy, a to se podepsalo celkově na venkovské krajině. Zatímco ostatní (neperspektivní) obce nebyly rozvíjeny a následně docházelo k jejich vylidňování [Baše 2006; Majerová 2009].

Od první poloviny 90. let český venkov zažívá opačný směr migrace. Na venkov působí dekoncentrační procesy, které zapříčiňují migraci lidí z města do lokalit, jako jsou okrajové části města nebo do odlehlejších lokalit, čímž je myšlen venkov. Migrace z měst na venkov má různé dopady na venkovský prostor a místní život [Majerová 2009; Ouředníček 2015]. Venkovské obce si „... prochází významnou proměnou spojenou s jejich rozšiřováním a také s přirozenou generační obměnou a změnami životních stylů“ [Galčanová, Vacková 2008: 15]. V obcích se realizují nové výstavby z důvodu přílivu nově přichozích obyvatel. S příchodem nových obyvatel se mění i sociální klima v obcích. Přímá dichotomie město-venkov upadá a charakteristiky města se přesouvají na venkov [Bernard 2006; Sýkora 2003].

V publikaci *Český venkov 2006* Herová popisuje čtyři životní styly obyvatel, jež dnes obývají venkov. Prvním je tradiční venkovský styl zahrnující obyvatele, kteří svůj volný čas tráví péčí o domácí hospodářství. Dalším stylem jsou obyvatele disponující rodinným domem s pozemkem určeným zejména pro pěstování ovoce a zeleniny za účelem vlastní spotřeby. K tomuto stylu žití také patří chov drobných hospodářských zvířat. Pod třetím životním stylem si můžeme představit obyvatele trávící svůj čas převážně ve městských prostorech. Výše zmíněným aktivitám jako pěstování a chovu se nevěnují. Poslední

typem obyvatel jsou tací, jejichž záměrem je žít v souladu s přírodou a v klidném prostředí [Majerová, Herová 2007].

1.3 Funkce venkova

V průběhu let se venkov měnil a s ním i různé jeho aspekty. Tato proměna se může projevat v rovině vizuální, sociální, ale také ve funkci samotné obce. Každá obec se vyznačuje danou funkcí a právě na to, jakou má obec funkci, má vliv lokalita, historie, předpoklady pro cestovní ruch, tradice atd. Rozlišují se tři funkce venkovských obcí a těmi jsou funkce produkční, rezidenční a rekreační [Svobodová, Věžník: 2014].

Produkční funkce spojována s tradičním venkovem se vyznačuje tím, že většina obyvatel je ekonomicky aktivních na území dané obce. V minulosti převládá většina obyvatel obce vlastní hospodářství a byla zaměstnaná právě na území obce v oblasti zemědělství. S rozvojem průmyslové výroby začíná zemědělství upadat a obyvatelé si čím dál více hledají práci v jiném než zemědělském odvětví. V minulosti tato funkce ve venkovských obcích dominovala, ale časem ji pomalu nahrazuje funkce rekreační a rezidenční [Svobodová, Věžník: 2014; Perlín 1999].

Funkce rezidenční se v posledních letech stává tou nejvýznamnější funkcí u většiny venkovských obcí v České republice. Převaha této funkce je důsledkem dvou procesů, a to konkrétně suburbanizace a kontraurbanizace. Díky neustálému rozvoji automobilismu se stává doprava do lokalit s vyšší kvalitou služeb a pracovních příležitostí pro rezidenty bezproblémovou. [Svobodová, Věžník 2014].

Funkce rekreační spolu s funkcí rezidenční nabývají na významu v České republice. Obce se stávají více přitažlivé právě v oblasti turistiky. Venkovská turistika je na rozdíl od té masové udržitelnější, poskytuje nové formy zážitků a je více propojena s přírodou a dědictvím minulosti. Rekreační funkce obce sestává z mnoha druhů turismu. Pod jednotlivými druhy turismu si můžeme představit následující: agroturistika, ekologická turistika, vinařská turistika, hipoturistika, gastroturistika zaměřená na místní speciality, lovecká turistika, pořádání a organizace různých tradic, slavností [Svobodová, Věžník 2014].

2 Migrace na venkov

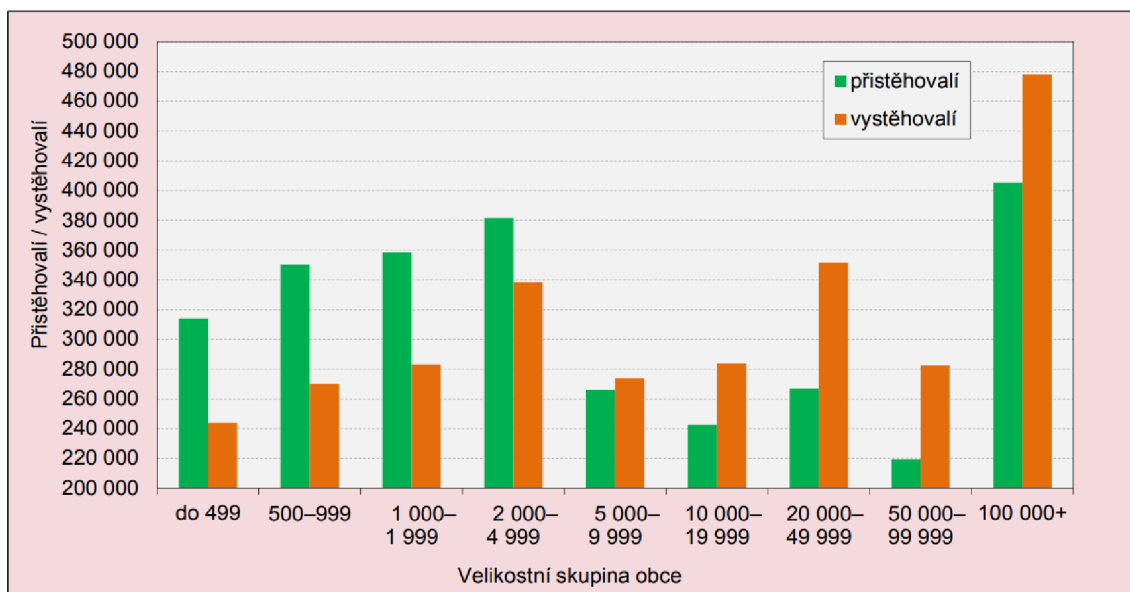
Vnitřní migrace v rámci České republiky se v posledních letech vyvíjí tím způsobem, že přibývá větší počet lidí migrujících do suburbánních zón nebo na venkov. Kapitola se bude zabývat popisem pojmu migrace a její situací v České republice, deskripcí migračních trendů, následně budou popsány motivy migrace a pojem integrace.

2.1 Definice migrace

Pojem migrace je odvozený od slov migro, migrare, což v překladu znamená stěhovat se, vystěhovat se [Henig 2007]. Sociologický slovník definuje pojem migrace jako „...prostorové přemístování osob přes libovolné hranice, spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo“ [Nešpor 2017]. Migrace je pojem širokého rozsahu a dá se dělit podle různých kritérií. Migrace se může dělit na migraci mezinárodní, kdy dochází k přesunu lidí mezi státy, a na migraci interní (vnitrostátní), při níž se přesouvá obyvatelstvo v rámci jednoho státu. Dále se může tento proces dělit na dobrovolnou a nedobrovolnou migraci. Dobrovolné stěhování je vykonáno z vlastní úvahy a vlastního přesvědčení. Spadá sem např. pracovní migrace, migrace kvůli studiu či kvůli sjednocení rodin. Zatímco nedobrovolná migrace je akt, kdy je člověk donucen se nedobrovolně odstěhovat z místa z různých důvodů. Ty mohou být například environmentální, jako jsou povodně, epidemie, tornádo, sucho nebo politické, jako je válka a další jiné. Migrace se také může lišit z hlediska časového na dočasnou a permanentní [Henig 2007].

V České republice se vnitřní migrace vyvíjela v návaznosti na události jako odsun Němců z českého pohraničí a vliv komunismu, jenž využíval centrálního plánování pracovních příležitostí a nových bytových výstaveb. Směr migrace se nevyvíjel přirozeným způsobem, poněvadž plánovací mechanismy určovaly, jakým způsobem bude obyvatelstvo migrovat. Od 90. let minulého století (s koncem předchozí politiky) se začínají projevovat dekoncentrační procesy, při kterých se lidé vystěhovávají z jádrových oblastí měst a stěhují se do zázemí měst nebo na venkov [Čermák 2005; Majerová 2009]. Fakt, že se čím dál více lidí stěhuje na venkov, je možné vypočítat v níže nacházejícím se grafu:

Graf č. 1: Přistěhovalí a vystěhovalí podle velikostních skupin za období 2005-2017.

Zdroj: [Český statistický úřad 2018].

Tento graf značí počet vystěhovalých a přistěhovalých obyvatel v České republice v období 2005-2017 podle velikostních skupin obcí. Z tohoto grafu je patrné, že obyvatelé se za posledních několik let vystěhovávají z velkých měst a stěhují se do menších obcí. U velkých a středních měst můžeme vidět, že vyšší hodnoty vykazují vystěhovalí než přistěhovalí, zatímco u menších obcí tomu je naopak. Do malých obcí se přestěhovává více lidí, než se vystěhovává. Nejvyšší hodnoty přistěhovalých vykazují velikostní skupiny obcí do 499, 500-999, 1000-1999 obyvatel.

2.2 Migrační trendy

Vnitřní migraci můžeme dělit na různé migrační procesy (trendy). Pod těmito trendy si lze představit urbanizaci, suburbanizaci, kontraurbanizaci a další procesy, jako je reurbanizace, deurbanizace, amenitní migrace apod. V rámci této práce budou popsány pouze první tři zmíněné procesy. Urbanizace jako koncentrační proces nás doprovázela hlavně v 18. a 19. století, kdy se začala rozvíjet technika a průmysl. Dekoncentrační procesy jako suburbanizace nebo kontraurbanizace jsou nám známy již od 20. století [Čermák 2005; Posová, Sýkora 2011, Majerová 2009].

Urbanizace je celosvětový proces spojovaný zejména s růstem a rozvojem městského jádra nad zázemím. Tyto znaky nejsou jediné, kterými se tento proces vyznačuje. Existují různá hlediska, jež zdůrazňují specifické projevy urbanizace.

Prvním je sociálně – ekonomické hledisko, jež urbanizaci spojuje s rozvojem dělby práce. Dále existuje hledisko sídelní, které nahlíží na urbanizaci jako na proces růstu měst a vzniku nových sociálních struktur ve městě. Demografické hledisko urbanizaci vnímá jako proces koncentrace obyvatelstva do měst. Posledním hlediskem je formování způsobu života, které nahlíží na urbanizaci jako proces, který rozvíjí lidské činnosti, potřeby a postoje [Posová, Sýkora 2011; Veselá 1998]. Existuje i sociologické hledisko, které definuje urbanizaci jako dva společenské procesy, jimiž podle sociologické encyklopedie jsou: „...zvětšování relativního počtu obyvatelstva, které bydlí ve městech, a růst počtu lidí, kteří žijí městským způsobem života, bez ohledu na to, zda bydlí či nebydlí ve městech“ [Nešpor 2017].

Veselá [1998] popisuje, v jakých fázích urbanizace probíhá. Nejdříve se obyvatelstvo koncentruje do měst. Následně roste počet obyvatel pouze ve větších nebo ve specifických středních městech a městských způsob života se formuje. Městský způsob života se může vyznačovat např. jiným způsobem bydlení, vyšší anonymizací, jiným způsobem trávení volného času. Dále se růst z městských jader přelévá do městských zázemí a začínají vznikat aglomerace. Růst ve městech se stabilizuje a městský způsob života se šíří i na venkov (bez migrace).

Suburbanizace je dekoncentrační proces, kdy lidé migrují z jader měst do tzv. suburbií. Suburbium je specifický druh sídla v zázemí města. Proces suburbanizace je další fází ve vývoji a růstu měst. Je důležité rozlišit, jaký je rozdíl mezi pokračující urbanizací a suburbanizací. Jakmile se město rozrůstá samo o sobě jako celek, jedná se o pokračující urbanizaci. Suburbanizace je rozvíjející se území, které se prostorově odděluje od území města, ale zároveň je s městem funkčně spjato. Toto území má nižší hustotu osídlení oproti městu [Ouředníček 2003; Sýkora 2003].

Suburbanizace není proces, jenž znamená pouhé přemístění obyvatel do předměstí, ale je spojována také se změnou fyzického prostředí měst a suburbánních lokalit, změnou způsobu života původních obyvatel a změnou struktury obyvatelstva suburbií. Migrace obyvatel do suburbií zapříčiňuje růst měst rozpínáním se do přírodních krajín a narušením lokální identity přenosem nových zvyků, vzorců chování nebo novým způsobem trávení volného času [Nešpor 2017; Ouředníček 2003, 2015].

Kontraurbanizace je v rámci akademického pole definičně nezakotvena, a proto se objevuje mnoho různých výkladů. Tento pojem je mnohdy představován jako přímý opak urbanizace, avšak není tomu tak. V případě, že by se jednalo o opak urbanizace (snižování počtu obyvatel ve městských oblastech), mluvíme o tzv. deurbanizaci. Deurbanizace je další fází vývoje měst, za což kontraurbanizaci nelze považovat. Na proces kontraurbanizace lze pohlížet jako na parciální trend. Tento trend je proces, při kterém se lidé stěhují z měst do odlehlejších lokalit, čímž je myšlen právě venkov. Při tomto procesu může docházet k výraznému oslabení vazeb na město, jelikož venkovské prostory jsou prostorově odděleny od města a doprava do města je složitější. Migranti z měst disponují často vyšším sociálním, finančním a kulturním kapitálem než místní (venkované) a mohou mít pozitivní dopad na fungování lokální komunity. Trend kontraurbanizace představuje výzvu pro vývoj venkova a může mít pozitivní vliv na rozvoj obce, na druhou stranu může představovat potenciální hrozbu pro zachování lokální kultury [Šimon, Ouředníček 2010; Šimon 2011; Posová, Sýkora 2011].

Spolu se suburbanizací je kontraurbanizace populárním migračním trendem v posledních několika desetiletích. Z tabulky uvedené níže lze vypožorovat, že se lidé čím dál více stěhují do venkovských oblastí a suburbii. Dostí viditelný nárůst zaznamenávají právě suburbánní zóny a menší venkovské obce (do 199 obyvatel a 200-499 obyvatel).

Tabulka č. 1: Vývoj migrace v typech sídel v ČR v transformačním období

Typ území	Hrubá míra migračního salda (v ‰)			
	1991	1995	2001	2008
Jádra metropolitních regionů	1,4	-0,4	-4,8	3,8
Suburbánní zóny	1,0	4,5	10,1	21,6
Metropolitní areály	1,3	0,4	-2,1	7,3
Venkov do 199 obyvatel	-9,3	-2,0	-0,2	12,7
Venkov 200-499 obyvatel	-6,0	2,3	3,5	10,7
Venkov 500-999 obyvatel	-1,1	3,0	2,5	8,1
Venkov 1000-1999 obyvatel	-1,1	3,1	3,7	6,7
Venkov 2000-4999 obyvatel	0,1	2,7	0,4	3,3
Venkov 5000-9999 obyvatel	0,4	0,9	-0,6	0,8
Venkov celkem	-1,7	2,1	1,6	6,1
Česká republika celkem	0,3	1,0	-0,8	6,9

Zdroj: [Šimon, M., M. Ouředníček 2010]

2.3 Motivy migrace

Lidi ke stěhování motivují různé důvody. Mohou se lišit v návaznosti na prostředí. Migrace do města, suburbánní zóny nebo na venkov má své specifické důvody. Níže budou uvedeny motivy, které jsou charakteristické pro migraci z měst do venkovského prostředí, zjištěné Bernardem [2006].

Prvním motivem, proč se migranti stěhují z města na venkov, je potřeba těsnějšího kontaktu s přírodou. Nově příchozí obyvatelé obce zdůrazňují jako kladnou stránku vesnice vizuální obraz přírody. Příroda a venkovská scenérie pro přistěhovalce znamená něco na pohled krásného, co na ně působí klidným dojmem a vesnici tak berou jako místo odpočinku a relaxace. Přijímání klidného prostředí vesnice může úzce souviset s odmítáním životního stylu města, což je i druhý motiv. Město popisované jako rušné prostředí plné stresu a spěchu není pro obyvatele vyhovujícím prostředím, a tak se stěhují na venkov. Důvodem lidí k stěhování se na vesnici je tedy potřeba žít více venkovským stylem života, který je popisovaný jako méně hektický a méně orientovaný na konzum [Bernard 2006; Šimon, Ouředníček 2010].

Výše zmíněné motivy (potřeba kontaktu s přírodou a odmítání městského životního stylu) spojuje motiv hledání místa pro klidné žití nebo pro odpočinek. Bernard [2006: 747] tvrdí, že „...hledání klidu a odpočinku v mimoměstském prostředí je motivem, který spojuje nejrozličnější vystěhovalce z města, od důchodců, kteří opouštějí městské prostředí v poproduktivním věku, až po manažery, hledající za městem možnost intenzivnějšího relaxu.“ Klidné prostředí bez stresu může také přitahovat rodiny s vidinou, že venkov je dobré místo pro výchovu dětí. Z tohoto důvodu se zde nabízejí i rodinné motivy k migraci. Posledním uvedeným motivem jsou finance. Lidé zvažující odchod z města hledají finančně přijatelné bydlení v poměru cena/bydlení. V cenovém porovnání venkov vychází levněji oproti městu z hlediska cen nemovitostí [Bernard 2006].

2.4 Integrace

Pojem integrace definuje sociologická encyklopedie jako proces „...spojování (federalizace) rozličných, původně na sobě nezávislých společenských skupin a institucí ve vnitřně diferencované celostní útvary, procesem tvorby seskupení, schopných plnit společné úkoly“ [Nešpor 2017]. Integrace se může dělit na dva typy. Prvním typem je integrace organizační, kdy jako příklad můžeme uvést optimální soulad zájmů

zaměstnanců a zájmů organizace, v níž pracují. Druhým typem je integrace společenská, která je zaměřena na utužování společenských vztahů např. mezi zaměstnanci v rámci organizace [Nešpor 2017]. V případě této bakalářské práce se jedná o společenskou integraci, která se odehrává mezi starousedlíky vesnické obce a novousedlíky pocházejícími z měst. Migranti se začleňují do již fungujícího společenského celku. Tento celek má ustanovená pravidla, vytvořenou strukturu a jeho členové vykazují určitý druh chování. Začlenění se do tohoto společenského celku bude u každého jedince probíhat jiným způsobem a v jiné míře [Uherek 2003].

Integrace ve venkovském prostoru může probíhat prostřednictvím navázání sousedských nebo přátelských vztahů s místními, zapojováním se do aktivit na vesnici, účasti v místním spolku nebo pouze potkáváním se na veřejných prostranstvích v obci [Bernard 2006]. Veřejná prostranství obce mohou být faktorem pro vznik nezávazných kontaktů. Pod pojmem veřejné prostranství si můžeme představit: ulice, chodníky, veřejnou zeleň. Veřejná prostranství nejsou jedinými místy, kde se lidé mohou nezávazně potkávat. Místa, kde se také dá integrovat mezi ostatní lidi, jsou prostory a instituce, jako je hospoda a sál, sokolovna či budova určena k vnitřním sportům, škola a školka, fotbalové hřiště, dětské hřiště. Dále to jsou ve velké míře také soukromé zahrady [Ouředníček 2015]. Bernard [2006] vyzdvihuje, že samotná malá obec se stává faktorem nezávazných kontaktů, jelikož se člověk během pohybu na vesnici opakovaně setkává se stejnými lidmi.

3 Rozvojový potenciál obce

S rozvojem obce se pojí mnoho různých pojmů. Jedním z nich je rozvojový potenciál obce, který je jako pojem velice rozsáhlý. Pro každou obec představuje rozvojový potenciál něco jiného. Jednotlivé obce se vyznačují různými rysy a možnostmi, jak se rozvíjet. Proto je nutné v rámci této bakalářské práce představit různé možnosti rozvoje obce a definovat, co je pod pojmem rozvojový potenciál myšleno.

3.1 Rozvoj obce

Termín rozvoj pojat v globálním měřítku znamená z dlouhodobého hlediska kontinuální navyšování kvality života. Podmnožinou globálního rozvoje je regionální rozvoj, který se zabývá rozvojem na úrovni regionů. Existuje také lokální rozvoj, jenž se zabývá

menšími územními celky, jako jsou obce. Lokální rozvoj je proces, který by měl v dlouhodobém horizontu rozvíjet obec směrem vpřed. Rozvoj lze charakterizovat jako proces předpokládající změnu dosavadního stavu na stav jiný. Tento proces mění dynamiku obce a vytváří různé změny, které jsou nejčastěji brány za pozitivní. Někteří mohou za rozvoj považovat i udržování dosavadního stavu lokality (obce), jenž je pro většinu občanů přijatelný. V dalším hledisku může být rozvoj obce brán jako nežádoucí stav. Tato situace může nastat, jakmile se v obci vyskytne změna, která je většinou místních obyvatel nepřijata. Zásadním cílem rozvoje obcí je zvyšovat kvalitu života obyvatel obce [Bernard et al. 2011; Binek et al. 2010; Pavlík 2016].

Rozvoj obce je proces, který může zahrnovat řadu dimenzí. Nejvíce je rozvoj obcí spojován s dimenzí ekonomickou neboli s ekonomickým růstem. Někteří autoři zdůrazňují, že pouze ekonomický růst pro celkový rozvoj obce nestačí a je potřeba brát v úvahu i jiné dimenze rozvoje, které jsou např. sociální, kulturní, rekreační, rozvoj infrastruktury atd. [Binek et al. 2010; Pavlík 2016].

Dle Bernarda [2010] by správně rozvinutá obec měla obsahovat jak tvrdé aspekty rozvinutosti, tak měkké. Tvrdými aspekty je myšlena nabídka pracovních míst, populační stabilita a perspektivní věková struktura, vybavenost obce službami, které by uspokojily základní potřeby místních obyvatel, a zdravé životní prostředí. Pod měkkými aspekty si můžeme představit dostatečnou míru lidského a sociálního kapitálu.

3.2 Rozvojový potenciál

Termín rozvojový potenciál je sám o sobě velmi široký pojem. Definice rozvojového potenciálu záleží na tom, jaké specifické znaky obce jsou pro její rozvoj důležité. Každá obec má své specifické charakteristiky, jimiž se vyznačuje, a to znamená, že pro každou obec se bude definice rozvojového potenciálu lišit [Boháčková, Hrabánková 2003]. V obecném pojetí jsou rozvojovými potenciály hodnoty nebo faktory, které se v obci nacházejí a mohou být nadále využity v rámci rozvoje obce. Tyto faktory a hodnoty pozitivně ovlivňují život místního obyvatelstva. Pod tímto si lze představit migrační přitažlivost obce pro rekreanty, nové potenciální obyvatele nebo ekonomické subjekty [Binek et al. 2010; Čermák 2009].

Rozvoj venkovských obcí podléhá exogenním a endogenním faktorům. Exogenní faktory jsou obcí a obecními aktivitami téměř neovlivnitelné. Do tohoto typu lze řadit geografickou polohu nebo dopravní dostupnost. Endogenní faktory rozvoje jsou naopak ovlivnitelné aktivitou obce a také na nich mnohdy stojí rozvoj obce. Tyto faktory se zakládají na lidských zdrojích a lidské iniciativě. Jak exogenní, tak endogenní faktory mají vliv na spokojenost života obyvatel v dané lokalitě [Bernard 2010; Čermák 2009].

Rozvojový potenciál obce může být členěn dle různých druhů kapitálů. Pojem kapitál se v tomto případě významově liší od více známé ekonomické definice kapitálu (statky, které slouží k výrobě dalších statků). Kapitál je definován jako jakýkoliv zdroj, který při správném rozvíjení vytváří užitek [Bernard 2010; Čermák 2009; Váně 2012]. Kapitály se dělí na:

- Přírodní kapitál představující přírodní zdroje, jako jsou fyzicko-geografické podmínky, lesy, půda, nerostné suroviny a ovzduší.
- Fyzický kapitál, pod který se řadí stroje, zařízení, infrastruktura.
- Do finančního kapitálu spadají finanční prostředky (úspory, akcie a dluhopisy).
- Kulturní kapitál zahrnuje různé člověkem vyrobené produkty a materiální produkty, jež se nadále uchovávají (knihy, databáze atp.).
- Lidským kapitálem je míněno využívání lidských zdrojů (vlastnosti využívat znalosti, dovednosti, kompetence a další vlastnosti jednotlivců).
- Sociální kapitál se vyznačuje např. znaky jako míra vzájemné důvěry a společenských sítí [Hubelová 2013; Váně 2012]. Tento typ kapitálu je pro tuto práci stěžejní, proto bude více popsán níže.

Sociální kapitál je spolu s lidským v posledních několika letech považován za velmi významné faktory lokálního a regionálního rozvoje. Sociální kapitál je utvářen s pomocí sociálních interakcí ve skupinách a komunitách. Existuje přístup, který tvrdí, že sociální kapitál obsahuje dva různé aspekty, a to konkrétně strukturální a kulturní. Pod strukturálními aspekty si můžeme představit míru angažovanosti v obecních spolecích a podílení se na aktivitách pořádaných v rámci obce. Do kulturních aspektů můžeme řadit sdílení hodnot a norem, důvěru ve společnost a důvěru v instituce, které se nacházejí na území obce. [Majerová 2011; Váně 2012].

Rozvoj sociálního kapitálu může působit jako prevence úpadku sociálního života. Malé obce v dnešní době plní převážně funkci obytnou a obyvatelé vyjíždějí za hranice obce kvůli škole či práci, a to má za následek, že většina obyvatel tráví čas převážně mimo obec. To může způsobit rozvolňování sociálních sítí a pokud je veřejný život málo rozvinutý, pak se může místní komunita kompletně rozpadnout. Jakmile se v obci udržuje sociální kapitál v dostatečné úrovni či se podporuje jeho rozvoj, tak je možnost snížení sociálního napětí, zamezení vzniku sociálních konfliktů a možného úpadku [Bernard 2010; Majerová 2011; Váně 2012].

Sociální kapitál se dá vymezit do různých dimenzí. Majerová [2011] uvádí čtyři dimenze, dle kterých zkoumala míru sociálního kapitálu v obcích. První dimenze se nazývá společenská participace a sociální síť. Do této dimenze spadají indikátory jako: členství ve spolcích, frekvence setkávání se se sousedy, přáteli a příbuznými nebo počet blízkých osob, které je možné požádat o pomoc. Reciprocita a důvěra je druhá dimenze, která obsahuje proměnné následující: spokojenost se životem, generalizovaná důvěra, postoj k normám občanského soužití. Další dimenzí je občanská angažovanost, do které spadá: ochota volit, účast na politických aktivitách obce a důvěra v instituce. Poslední dimenze, nazývaná se sounáležitost s místem, zahrnuje proměnné jako spokojenost se životem v místě, zapojení se do lokálních veřejných aktivit, hodnocení soudržnosti místní komunity a hodnocení bezpečnosti v místě bydliště.

3.3 Aktéři rozvoje

Aktéři rozvoje jsou osoby nebo instituce zajišťující rozvojové aktivity dané obce. Mezi aktéry můžeme řadit lokální samosprávu, spolky, podnikatelské a ekonomické subjekty, spolupráci obcí (svazky, místní akční skupiny) nebo také samotné občany. Jednotliví aktéři budou popsáni níže.

Pro fungování obce a její další rozvoj je nezbytná existence **lokální samosprávy**. Samospráva v obci do 500 obyvatel se skládá ze starosty a pěti až patnácti zastupitelů. Samospráva a starosta jsou většinou hlavními aktéry, jakmile se jedná o rozvoj a plnění různých úkolů a překážek pro zachování blaha místních obyvatel. Důležité je, aby představitelé obce zvolili správný přístup, jak nakládat s majetkem a financemi obce. Pro správné řízení obce je nezbytné, aby místa pracovníků a představitelů obce zastupovali jedinci s dostatečnou kvalifikací a dostatečnou sociální schopností [Binek et al. 2010].

Role starosty není stěžejní pouze pro rozvoj, ale i pro celkový chod obce. Starosta plní různé role jako např. reprezentativní, administrativní, politickou a mnoho dalších. Starosta, označován různými zdroji jako hlavní rozvojový manažer, lokální leader nebo hlava obce, je považován za nezbytný prvek pro rozvoj a chod obce. Při rozvíjení obce také záleží na tom, zda je starosta uvolněný či neuvolněný. Uvolněný starosta se věnuje pouze výkonu starosty, zatímco neuvolněný starosta při svém běžném zaměstnání vykonává navíc post starosty [Bernard et al. 2011; Binek et al. 2010; Majerová 2009; Školník, Haman 2021].

Zastupitelstvo je také velmi důležitým aktérem rozvoje obce, je jelikož pomocnou rukou starosty při rozhodování a zároveň působí jako realizátor rozvojových činností. S pomocí výborů se zastupitelé věnují přiděleným oblastem rozvoje a snaží se rozšířit znalostní a dovednostní základnu obce. Výbory plní roli poradenskou a iniciativní. Pro obec by měly plnit různé úkoly, jako je navrhování podnětu a doporučení, analýza materiálu pro zastupitelstvo, formulace odborných stanovisek [Binek et al. 2010, Majerová 2009].

Spolky a spolkový život jsou další součástí veřejného života venkovské obce. Spolky v obci působí jako pořadatelé různých společenských a kulturních aktivit (plesy, slavnosti a další různé akce). Chromý [2011] zmiňuje, že 2/3 všech společenských akcí pořádají spolky a občanská sdružení. Spolky kromě pořádání různých akcí mohou vytvářet generalizovanou důvěru a zlepšovat atmosféru, působí jako tzv. tmel společnosti. Mohou také působit jako ukazatel kvality života v obci, ale zároveň kvalitu života ovlivňují. V obci může existovat např. pouze jeden spolek nebo se jich na chodu obce může podílet několik. Počet spolků v obci může záviset na různých proměnných: velikost obce, účast a ochota obyvatel vstupovat do spolků atd. Níže je uvedena typologie spolků:

- hasiči (SDH),
- myslivci,
- sport a rekreace/ sportovní spolek,
- děti,
- kultura,
- chovatelé,
- zahrádkáři [Bernard 2006, Kůsová 2013].

Nejvíce zastoupeným spolkem v obcích České republiky je spolek hasičský, nazývaný také jako sbor dobrovolných hasičů (SDH). Sbor dobrovolných hasičů je zastoupen v 85 % obcí České republiky. Významnost tohoto typu spolku je spojena s jeho dlouhou tradicí. První výskyt hasičského spolku se datuje do 19. století a mnoho spolků si tuto tradici udrželo dodnes. Četné zastoupení a dlouholeté působení SDH v obcích vysvětluje dosti úzký vztah se samosprávou obce oproti ostatním spolkům. Upřednostňování hasičského spolku oproti jiným spolkům může být na druhou stranu také katalyzátorem různých problémů. Dále jsou ve velké míře zastoupeny spolky zaměřující se na sport, rekreaci nebo myslivecké spolky [Bernard 2006, Kůsová 2013].

Podnikatelské subjekty jsou dalšími aktéry rozvoje. Fungování podnikatelských subjektů rozvíjí obec, co se týče tvorby a nabídky pracovních možností. Podnikatelské subjekty kromě nabídky pracovních pozic také rozvíjejí finanční kapitál obce. Příchod těchto subjektů podmiňuje několik faktorů. Těmi jsou poloha obce, volbu oboru podnikání, kulturní a sociální prostředí [Binek et al. 2010: 31].

Rozvoj obce může určitým způsobem ovlivnit i **spolupráce obcí**. Cílem těchto spoluprací je obce dále rozvíjet, zlepšovat kvalitu života místních obyvatel a plnit různé požadavky, které jsou lépe splnitelné pouze v rámci spolupráce. Spolupráce může mít podobu svazků obcí nebo místních akčních skupin. Svazky obcí dříve vznikaly za účelem vylepšení nebo zavedení nějakého prvku technické infrastruktury, jako například zlepšení pozemní komunikace, zavedení kanalizace, plynu apod. V dnešní době se svazky obcí zakládají v rámci všeobecného rozvoje, a to nejen pouze kvůli technické infrastruktuře. Místní akční skupiny neboli MAS jsou skupiny, ve kterých mohou být sdruženy jak obce, tak i celé svazky obcí. MAS mají za cíl rozvíjet vnitřní rozvojový potenciál venkova s využitím metody Leader, jež se zakládá na principu partnerství. Místní akční skupiny jsou finančně podporovány z evropských prostředků [Binek et al. 2010, Majerová 2009].

3.4 Obyvatelé obývající obec

Obyvatelé malých obcí jsou považováni za velmi vlivné hybatele rozvoje obce. Obec se celkově utváří dle zapojení obyvatel do chodu obce (politická participace, občanská angažovanost atd). Občané volí své zástupce obce prostřednictvím samosprávy a prezentují tak své představy o rozvoji obce. Tímto představují rozvojový potenciál obce. Obyvatelé malých obcí se mohou řadit do skupin dle různých kritérií jako věk, pohlaví,

vzdělání atd. Obyvatelstvo obce lze také rozdělit do následujících skupin: starousedlíci, novousedlíci neboli nově příchozí obyvatelé a rekreanti (chataři či chalupáři). Všechny tři skupiny jsou neodmyslitelnou součástí obce a důležitým prvkem pro utváření dění a rozvíjení venkovské obce [Slepička 2006].

Starousedlíci představují ve většině případů nejvíce početnou skupinu ve venkovských obcích. Pokud území obce obývají od jejich narození, lze je nazývat rodáky. Starousedlíky s územím obce spojují jejich historické kořeny (předci žijící v daném území) a společenské vazby. Dále je k místu může vázat vlastnění zemědělských usedlostí jako jsou hospodářské budovy nebo zemědělské stroje. Starousedlíky také k místu váže chov drobných zvířat, zahrada nebo vlastnictví zemědělské půdy [Slepička 2006]. Jelikož starousedlíci obývají území dlouhou dobu, někteří i po generace, dali by se označit za nositele lidových tradic a zvyků, kteří zachovávají identitu obce. Na obec dohlížejí a zajímají se o je její stav, co se týče technické infrastruktury, občanského vybavení nebo stavu pozemní komunikace. Také se zajímají o společenské dění v obci, do něhož se i angažují, a udržují si dobré sousedské vztahy [Slepička 2006].

Novousedlíci označováni také jako přistěhovalci nebo “naplavenina“ jsou druhou významnou skupinou ve venkovské obci. Z měst nebo jiných obcí se stěhují z mnoha důvodů jako je založení rodiny, touha po bydlení v blízkosti přírody nebo kvůli blízkosti pracoviště. Lidé, kteří se přestěhovávají na venkov, většinou pocházejí ze střední nebo vyšší třídy. Novousedlíci ve většině případů nedisponují zemědělskými usedlostmi nebo zemědělskou půdou. V jejich vlastnictví se nachází dům a zahrada, která je převážně okrasná nebo slouží k pěstování zeleniny či ovoce pro vlastní účely [Slepička 2006].

Další skupinou vyskytující se v obci jsou **chalupáři** nebo **chataři**. Tato skupina se od předešlých dvou liší v tom, že obec není jejich trvalým bydlištěm a území obce využívají sezónně. Nezapojují se příliš do obecního dění, nebudují nijak silné vztahy na vesnici a svůj čas tráví v rámci svého pozemku nebo procházkou do okolí [Slepička 2006].

4 Postup výzkumu

Kapitola se bude věnovat metodickému zarámování této bakalářské práce. Zprvu bude popsán výzkumný terén, následně cíl výzkum spolu s výzkumnými otázkami. Také bude blíže představen přístup výzkumu a metoda, která byla použita pro sběr dat. V kapitole bude podrobněji přiblíženo, jakým způsobem sběr dat proběhl a na jakých jedincích. Výzkumným vzorek představovaly dvě skupiny: starousedlíci a novousedlíci. Jelikož jsou tyto pojmy definičně neustálené, v kapitole se bude nacházet definice obou skupin. Nakonec zazní i zpracování dat včetně kódování.

4.1 Popis terénu

Nová Telib je malá obec nacházející se ve Středočeském kraji v okrese Mladá Boleslav. Obec se nachází v poměrně blízké vzdálenosti od Mladé Boleslavi, která leží 11 km daleko a v blízkosti městyse Březno (2,7 km). Sousedícími obcemi jsou Žerčice na jihu, Lhotky na východě a městys Březno severozápadně. Obec je součástí Přírodního parku Chlum. Přírodní park Chlum je chráněné území, které se rozpíná po obcích Mladá Boleslav, Dobruška, Nepřevázka, Nová Telib, Březno, Lhotky Semčice a Žerčice. Většinu území přírodního parku zaujímají lesy. Obec Nová Telib je obklopena převážně ornou půdou, což znamená, že území obce je využíváno převážně pro zemědělské účely. Dále obec obklopují lesy, zastavěné plochy nebo ovocné sady. Obcí protéká Žerčický potok, je zde několik vodních nádrží a rybník Žid [Zastupitelstvo Nová Telib 2019].

Počet obyvatel v obci Nová Telibi k datu 31.12.2021 byl 288, z čehož je 64 % v produktivním věku. Většina obyvatel dojíždí do práce či do školy za hranice obce, a to většinou do Mladé Boleslavi a jejího okolí. Jakmile pracující a studující obyvatelé vyjedou za hranice obce, zůstávají zde ženy nebo muži na mateřských/rodičovských dovolených a obyvatelé v důchodovém věku. Věková struktura obyvatelstva obce se skládá převážně z obyvatel ve středním věku.

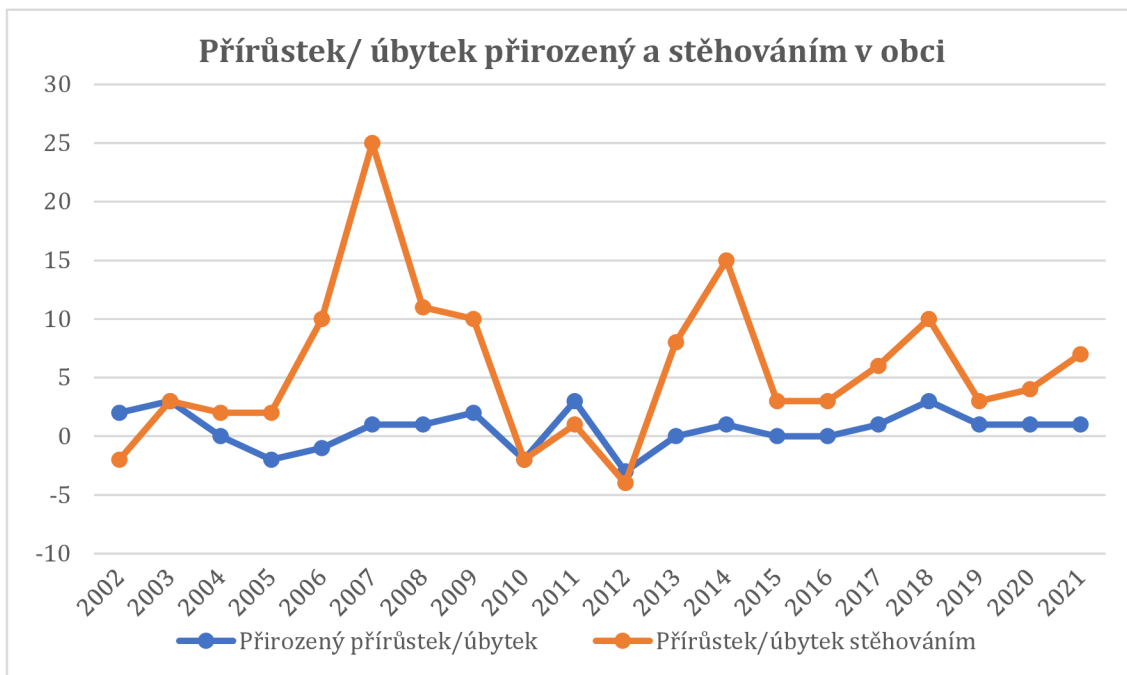
V grafu č. 2 můžeme nalézt, že nejvíce početnými věkovými skupinami obyvatelstva obce jsou skupiny 40-44 let a 45-49 let. Dalšími více početnými skupinami, které nejsou ve střední věku, jsou 10-14 let a 65-69 let [Český statistický úřad nedatováno].

Graf č. 2: Věková struktura obyvatelstva obce Nová Telib (pětileté skupiny) k 31.12.2021.

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování).

Za posledních 20 let obec Nová Telib zaznamenala nárůst o 139 obyvatel, což znamená, že obec nevymírá. Do jisté míry na to má vliv to, kolik se do obce narodí dětí a kolik lidí zemře. Tyto dvě proměnné tolik nehýbou s počtem obyvatel v obci, jako počet přistěhovalých a vystěhovalých. Za posledních 20 let přirozený přírůstek/úbytek značí 12 obyvatel, zatímco přírůstek/úbytek stěhováním je roven celkem 115 obyvatelům. Z grafu uvedeného níže lze vypočítat, že migrace obyvatel do obce má větší vliv na růst počtu obyvatel. Největší migrační růst zaznamenaly roky 2007 (27 přistěhovalých) a 2008 (25 přistěhovalých) [ČSÚ nedatováno].

Graf č. 3: Přirozený přírůstek/ úbytek a přírůstek/ úbytek stěhováním v obci Nová Telib v letech 2002-2021

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování)

V obci je nízká občanská vybavenost. Funguje zde pouze hospoda a sál pro společenské události. Kromě hospody a sálu, které fungují i jako veřejné prostory, je zde i sportovní hřiště, nově postavené hřiště pro děti a prostor za hospodou, ve kterém se občané mohou scházet a setkávat. Obec je vybavena také vodovodem. Ostatní služby poskytuje především Mladá Boleslav. Nabízí řadu pracovních příležitosti pro celý okres. Hlavním hybatelem pracovní nabídky je automobilový závod ŠKODA AUTO a.s. a externí firmy spolupracující se závodem. Dále služby poskytuje také Březno, které je v bezprostřední blízkosti Nové Telibi. Služby, které v městyse občané mohou nalézt, jsou: pošta, lékař, obchod s občerstvením. Další službou, kterou Březno poskytuje ostatním vesnicím, jsou školy. Je zde mateřská a základní škola, do které se sjíždějí děti z okolních vesnic [Zastupitelstvo Nová Telib 2019].

Samospráva a spolky jsou hlavními organizátory veřejného dění v obci. V obci se nacházejí tři spolky. Sbor dobrovolných hasičů Nová Telib (SDH Nová Telib) působí ze všech spolků v obci nejdéle. Roku 2017 tento spolek oslavil 90 let od založení. Ve spolku je zapsaných 70 členů. SDH Nová Telib pořádá různé akce jako jsou plesy, silvestrovské koleno a také zajišťuje různé sběry (elektroodpadu, železa) atd. Druhým spolkem

působícím v obci je Sportovní spolek Nová Telib s počtem členů 22. Spolek organizuje kulturní a sportovní akce pro děti i dospělé (sportovní ples, turnaj ve stolním tenise a nohejbalu nebo Martinský pochod atd.). Podílí se také na údržbě obce ve formě např. sekání trávy. Posledním spolkem je Rybářský spolek Nová Telib, do kterého je zapojeno 25 členů. Přípravují plesy a hlavně akce související s rybářstvím, jako jsou rybářské závody, noční chytání. V rámci údržby obce se starají o místní rybník. Každý rok se pořádá tradiční akce pro Novou Telib, což je Házení kozla. Každým rokem se spolky pravidelně střídají na jejím pořádání [Zastupitelstvo Nová Telib 2019].

Akce pořádané samosprávou obce má na starosti Kulturní výbor obce Nová Telib. Jednotlivé akce pořádané výborem míří na jednotlivé věkové skupiny od dětí až po seniory. Kulturní výbor pořádá akce, jako je Setkání seniorů, Den žen, Hospodský kvíz, různé tvoření mozaik, andělíčků a především aktivity určené dětem jako je pálení Morany, pálení čarodějnic, karneval, dlabání dýní, rozsvícení vánočního stroměčku, mikulášská nadílka a další. Občané jsou o různých akcích a událostech informováni prostřednictvím rozhlasu, vývěsek nebo webové stránky [Zastupitelstvo Nová Telib 2019].

4.2 Cíl výzkumu

Tato bakalářská práce zjišťuje, jaký rozvojový potenciál představují starousedlíci a novousedlíci vybrané obce. V tomto případě je cílem analyzovat, jakým způsobem rozvíjejí sociální kapitál obce. V rámci výzkumu bude zkoumáno, jaký podíl mají obě skupiny na veřejném obecním životě a jak nadále přispívají k tomu, aby se obec rozvíjela. To zahrnuje aspekty jako participace na obecních akcích, účast ve spolkovém životě a politická participace. Součástí výzkumu bude zkoumání vztahů mezi oběma skupinami a různé aspekty pojící se k tomuto tématu jako jsou konflikty, spolupráce, inovace atd. Vliv na zapojení se do obecních aktivit, může mít také vztah k místu (obci) a bude v rámci bakalářské práce také zkoumán.

4.3 Výzkumné otázky

Pro zjištění vytyčeného výzkumného cíle byly definovány tři výzkumné otázky, které představují jednotlivá témata, do kterých bude výzkum dělen. Výzkumné otázky zní následovně.

Výzkumná otázka č. 1: *Jak se na životě obce podílí starousedlíci a novousedlíci? Jak tento podíl vnímají a hodnotí zástupci obou souborů?*

První otázka má za cíl sledovat, jakým způsobem se starousedlíci a novousedlíci podílejí na obecním životě. Participace v rámci obecního dění je důležitým faktorem pro rozvoj obce. Proto proběhne analýza, jak se obec rozvíjí ve smyslu, zda se rozvíjí obecní život a sociální kapitál obce. Zkoumání zahrnuje aspekty, jako je kulturní a politická participace, účast v místních spolcích, zapojení se do různých akcí a projektů v obci, navrhování inovací atd. Otázka nadále zkoumá i pohled starousedlíků a novousedlíků na participaci opačné skupiny na místním životě.

Výzkumná otázka č. 2: *Jaký je vztah k místu starousedlíků a novousedlíků? Ovlivňuje vztah obyvatel k místu rozvojový potenciál obce?*

Druhá výzkumná otázka se zaměřuje na zjištění vztahu respondentů k místu, kde žijí. Prostřednictvím této otázky bude zjištěno, jak jsou respondenti spokojeni v obci a co to ovlivňuje. Nadále budou zkoumány vazby respondentů v rámci obce ať už sousedské, přátelské či rodinné. Otázka má také za cíl zjistit, zda vztah k místu ovlivňuje určitým způsobem i podílení se na lokálním životě.

Výzkumná otázka č. 3: *Jaké jsou vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky? Ovlivňují tyto vztahy rozvojový potenciál obce?*

Poslední výzkumná otázka má za cíl zjistit, jaké v obci panují vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky. Otázka sleduje, zda v obci mezi zmiňovanými skupinami nastává spolupráce či případně konflikty různé propasti a jak to má vliv na rozvojový potenciál obce. Zároveň zkoumá i to, jak na situaci vztahů v obci pohlíží jednotlivé skupiny, jak si samy vysvětlují případnou situaci.

4.4 Metoda a sběr dat

4.4.1 Metoda

V rámci této bakalářské práce byl zvolen kvalitativní přístup. Byl vybrán z toho důvodu, že umožňuje zkoumat jev více do hloubky než výzkum kvantitativní. Odkrývá různé souvislosti, přibližuje nám pohled jedinců na danou situaci a napomáhá zkoumat jev v jeho přirozeném prostředí. Při zvolení kvalitativního výzkumu lze využít různých metod, kterými lze zkoumat situace, jevy či fenomény. Tyto metody jsou pozorování, analýza textů a dokumentů či rozhovory [Hendl 2008]. V případě této bakalářské práce představuje metoda sběru dat rozhovor. Rozhovory jsou nejčastější metodou sběru dat u kvalitativního přístupu. Existují různé formy rozhovorů: skupinové, narativní, neformální, fenomenologické. Konkrétně se v této práci bude jednat o polostrukturovaný rozhovor. Polostrukturovaný rozhovor se zakládá na předpřipraveném scénáři obsahujícím otázky, které by měly ve výsledku vysvětlit výzkumné otázky. V připraveném scénáři jsou otázky tvořeny tak, aby respondent dostal co největší možnost se rozmluvit a popsat věc do hloubky. V průběhu rozhovoru se mohou předpřipravené otázky různě formulovat či případně použít doplňovací otázky [Hendl 2008, Mišovič 2019].

4.4.2 Výzkumný vzorek

V tomto výzkumu vzorek představovaly dvě skupiny obyvatel vybrané obce, jimiž jsou starousedlíci (rodáci) a novousedlíci. Základní podmínkou pro výběr je, že respondent musí mít trvalý pobyt v obci a musí obec obývat celoročně. Vzorek nijakým způsobem nelimitují proměnné jako pohlaví nebo věk, což znamená, že rozhovory byly provedeny jak s ženami, tak s muži nehledě na jejich věk.

Zmiňované soubory byly definovány v kapitole *Obyvatelé obývající obec*. Nicméně pro účely výzkumu je nutné zkonstruovat definici pro obě skupiny. Starousedlíci a novousedlíci byli děleni dle následujících charakteristik. Do skupiny starousedlíků byli řazeni obyvatelé, kteří mají na obec historické vazby v tom smyslu, že např. zde bydlela jejich matka, otec a oni zde žijí nadále. Také sem patří obyvatelé, jež zde žijí většinu svého života nebo od svého narození (rodáci). Zatímco novousedlíci se vyznačují tím, že si v obci zakoupili pozemek a přistěhovali se do obce z města či jiné obce před méně než dvaceti lety.

4.4.3 Sběr dat

Sběr dat využitím polostrukturovaného rozhovoru probíhal na území vybrané obce. Jednotliví respondenti byli kontaktováni, většinou telefonickým hovorem s žádostí o provedení rozhovoru pro účely bakalářské práce. Následovalo sjednání času a místa. Sběr dat probíhal v domovech respondentů. Před realizací rozhovoru jim byly vysvětleny všechny náležitosti výzkumu. Respondentům bylo připomenuto, za jakým účelem byli kontaktováni a následně jim bylo popsáno, jak bude rozhovor probíhat, jaké je odhadované časové rozpětí rozhovoru, že účast je dobrovolná a že mají možnost od rozhovoru odstoupit. Také byli obeznámeni s faktem, že rozhovor bude nahráván na diktafon v mobilním telefonu a po následné transkripci rozhovoru bude nahrávka smazána. Před začátkem rozhovoru byl respondentům předložen informovaný souhlas.

Samotný sběr dat probíhal v průběhu jednoho měsíce. Jak už bylo řečeno, rozhovory se konaly konkrétně v domovech místních obyvatel a délka rozhovoru trvala v časovém rozmezí 30 minut až hodinu. Vždy bylo provedeno interview pouze s jedincem. Pro vybírání dalších respondentů byla využita metoda sněhové koule. Ta se využívá při výběru dalších respondentů na základě doporučení respondenty, se kterými výzkumník už provedl rozhovor. Tyto osoby mohou doporučit a předat kontakt na další potenciální respondenty, kteří vyhovují charakteristikám požadovaným pro výzkum. Celkově bylo provedeno 8 rozhovorů s obyvateli obce. Z celkového počtu rozhovor byla polovina provedena se starousedlíky a polovina s novousedlíky. Tázaní byli jak muži, tak i ženy jakéhokoliv věku. Niže je uvedena tabulka s jednotlivými respondenty a údaji o nich.

Tabulka č. 2: Informace o respondentech

Respondent	Pohlaví	Věk	Skupina
Respondent č. 1	žena	49	Novousedlík
Respondent č. 2	žena	70	Starousedlík
Respondent č. 3	muž	49	Starousedlík
Respondent č. 4	žena	45	Novousedlík
Respondent č. 5	muž	45	Novousedlík
Respondent č. 6	žena	38	Novousedlík
Respondent č. 7	muž	27	Starousedlík
Respondent č. 8	žena	68	Starousedlík

Zdroj: autorka

4.5 Zpracování dat

Sebraná data nejdříve měla podobu audiozáznamu. Zaznamenaná nahrávka byla následně přetvořena do písemné formy pomocí doslovné transkripce, při které je mluvený projev doslovně přepsán. Po přepsání rozhovoru byla nahrávka smazána.

Původní doslovně přepsaný rozhovor byl analyzován za pomoci otevřeného kódování, které vychází ze zakotvené teorie dle Strausse a Corbinové [1999]. Nejprve byla transkripce rozhovoru rozkódována do jednotlivých kódů. Věty, odstavce nebo úseky textu byly abstraktněji pojmenovány pojmem (kódem), který je představoval. Při prvním kroku otevřeného kódování byly kladeny otázky dle Strausse a Corbinové [1999]. Tyto otázky zněly: Co to je? Co to prezentuje? Následně vytvořené kódy byly seskupeny do jednotlivých kategorií na základě jejich podobnosti. Kódování proběhlo ručně na papír. Seznam vytvořených kódů a kategorií byl zaznamenáván v programu Microsoft Word. Následovalo vyhledávání vztahů mezi kategoriemi a uvádění kategorií do různých souvislostí, vytváření tzv. konceptů. Níže je zobrazena ukázka kódování rozhovoru s respondentem č. 7:

T: Jo dobře. Jaké podle Vás přednosti nebo nedostatky má žití v obci?

R: Tak přednosti jsou, že máš okolo sebe přírodu, máš okolo sebe lesy. Pro mě to je plus, že vlastně můžu vylízt na zahradu a můžu volně dýchat, protože ve městě bych se udusil, že jo. Mímusy tady jsou, že tady nemáme krám nebo že musíme jezdit do Boleslavi, ale stejně odtamtud jezdíme, ale co jako. Jakože musíme všude dojíždět, to je ten největší mínus.

V úryvku z rozhovoru můžeme nalézt podtržené části. V rámci prvního kroku kódování z těchto podtržených částí byly vytvořené kódy. Tyto kódy jsou:

- Příroda (...*máš okolo sebe přírodu*...),
- kvalitní životní prostředí (...*můžu volně dýchat*...),
- absence obchodu (...*tady nemáme krám*...),
- dojíždění do města (...*musíme jezdit do Boleslavi*...).

Výše zmiňované kódy spolu s dalšími byly následně uskupeny do kategorie: kvalita života v obci a vliv města. Následně byla kategorie analyzována, v jakém vztahu závisí na ostatních kategoriích.

5 Výsledky

Tato kapitola analyzuje výsledky získané z rozhovorů. Výsledky budou děleny do čtyř částí, z nichž tři budou představovat výzkumné otázky. Vytvořené sekce výsledků jsou následující: charakteristika obce pohledem respondentů, vztah respondenta k místu, podílení se na chodu obce, vztah starousedlíků a novousedlíků.

5.1 Charakteristika obce pohledem respondentů

Tato podkapitola nevychází přímo z výzkumné otázky, nicméně byla do rozhovorů zahrnuta, jelikož je potřebnou pro zjištění a pochopení, jak respondenti vnímají obec, ve které žijí. To zahrnuje zjištění úrovně kvality života v obci, kdo má vliv na kvalitu žití v rámci obce a jakým způsobem dle respondentů ovlivňuje město ležící poblíž danou obec. Také budou obsaženy pohledy respondentů na rozvoj obce a to konkrétně, co je potřeba udělat či rozvinout v obci a jakým směrem by se měla obec ubírat k dosažení jejich spokojenosti.

Při popisu obce byly zmiňovány různé přednosti a nedostatky určující kvalitu života v obci. Mezi zjištěné přednosti obce patří: kvalitní životní prostředí, lokalita, kvantita aktivit a klid. Respondenti především vyzdvihují kvalitní životní prostředí a přírodu, která obklopuje obec. Tyto dva pojmy zazněly v každém z rozhovorů, což znamená, že přítomnost přírody v obci má náležitý vliv na vnímání místní kvality života. Příklady uvádím níže na několika úryvcích z rozhovorů.

Respondent č. 2: *„Jo, jako výhody no ta příroda. To jako příroda je všude hezká.“*

Respondent č. 4: *„Jsme rádi, že tady můžeme být, prostě ten klid tady, že tady můžeš jít do přírody.“*

Respondent č. 6: *„V první řadě bych vyzdvihla lokalitu, která je pro mě úplně jakoby nejlepší, co může být, co se týče prostředí, ve kterém žijeme, v prostředí jsme chtěli žít jako v přírodě... Prostě vyjedeš na kopec a seš v lesích, seš v přírodě, tak tohle. Tak to je to, co mě první napadá. No a asi i to je pro mě top, tohle.“*

Respondent č. 7: *„Tak přednosti jsou, že máš okolo sebe přírodu, máš okolo sebe lesy. Pro mě to je plus, že vlastně můžu vylízt na zahradu a můžu volně dýchat, protože ve městě bych se udusil, že jo.“*

Výhoda blízkosti přírody byla také dosti spojována s pojmem klid. Na absenci rušivých elementů (zvuků) má vliv nízká vytíženost dopravy a nízká frekventovanost osob v obci. Dále byla respondenty vyzdvihována lokalita obce pro svou dobrou dostupnost do města v poměrně krátkém časovém rozmezí a zároveň pro to, že je obec fyzicky separovaná od města. Také velmi často zmiňovanou výhodou jsou aktivity a akce na území obce. Podle respondentů jsou akce nadprůměrné, co se týče kvantitativně vzhledem k velikosti obce i v porovnání s ostatními obcemi v okolí. Kvantita akcí byla pro respondenty ukazatelem, že obecní veřejný život funguje tak, jak by podle nich měl.

Hlavním zjištěným nedostatkem obce je nízká občanská vybavenost. Zahrnuje absenci obchodu, absenci školy nebo kanalizace, což je momentálně řešeným tématem v obci. Můžeme si povšimnout několika výpovědí ohledně absence kanalizace:

Respondent č. 5: „...*nedostatek vidím v té kanalizaci, že není.*“

Respondent č. 6: „*Co teda negativum, tak to, že tu není ta kanalizace, že si člověk trochu přijde jako ve středověku a ostatní obce už to mají vlastně zavedené.*“

Respondent č. 8: „*Já si myslím, že by tady bylo dobrý, já nevím... třeba ta kanalizace, ale to je takový hodně dopředu a myslím si, že tady jsou s tím problémy dost.*“

Respondenti si také ve velké míře stěžovali na dopravní omezení v podobě špatných autobusových spojů do obce a absenci železnice. V důsledku nízké občanské vybavenosti jsou obyvatelé obce odkázáni na Mladou Boleslav, kam musejí dojíždět. Jelikož je frekventovanost autobusových spojů omezená, obyvatelé musí být závislí na automobilu. Mladá Boleslav pro občany představuje centrální síť všech služeb. Zároveň je toto město, a hlavně automobilový závod ŠKODA AUTO a.s., poskytovatelem pracovních nabídek, což značí i níže uvedená výpověď:

Respondent č. 5: „*Tady vlastně, kdo je tady na té vesnici jedna rodina, dvě, kteří tady podnikají v zemědělství, ale jinak jako dojíždíme všichni do Boleslavi. Já teda ne, já dojíždím jinam, ale 90 % lidí dojíždí do Mladé Boleslavi.*“

Mladá Boleslav, respektive automobilový závod, zajišťuje obec především z ekonomického hlediska. Jak bylo výše uvedeno, zajišťuje nabídku pracovních možností a tím zvyšuje životní úroveň obyvatel v obci. Také je podle respondentů existencí závodu příčinou narůstajících cen v okrese. To můžeme vidět níže na výpovědích respondentů:

Respondent č. 7: „Ovlivňuje to hodně, zvedá tady ceny všeho, jak majetku, tak i služeb, ale zase když si vezmu naši vesnici, tak tady se nemá nikdo špatně. Jako nikdo neživoří, všichni mají tady nová auta, každé se tady musí ukazovat. Jo jako podle toho to člověk vidí. Tady člověk nemá starou fabii, tady lidi musí mít prostě novou Octávku. Tohleto to je ten náznak, že lidi tady jezděj autama v průměru stáří deseti let.“

Respondent č. 8: „No je fakt, že tady těch škodováků je dost nebo zaměstnanců. Tak si myslím, že tady ještě ty lidi nějaký prachy maj a že si můžou něco dovolit no. Je fakt, že třeba zase na druhou stranu jsme tady v Boleslavi a když jdu něco koupit, tak v jiným okrese to je daleko lacinější než ta Boleslav, protože to je podle mě podmíněný tou Škodovkou.“

Některé z nevýhod byly předmětem pro další rozvoj ke spokojenosti respondentů. Příkladem je absence kanalizace, která je považována za velký nedostatek obce. Z tohoto důvodu samospráva řeší její zavedení do obce. Dále respondenti v rozhovorech zmiňovali, že pro rozvoj obce je důležitá sociální interakce, spolupráce a angažovanost obyvatel. Existence těchto aspektů závisí na provozu místního pohostinství. Hospoda má podle respondentů hlavní význam pro udržování vztahů, komunikaci různých problémů a v poslední řadě má význam pro integraci novousedlíků.

Při rozhovorech došlo i na téma, kdo či co má na místní rozvoj vliv. Výsledky výpovědí jsem shrnula do tří kategorií: vliv samosprávy, vliv spolků, vliv místních obyvatel. Objevovaly se názory, že každý v obci má vliv na rozvoj obce. Podle některých respondentů stav obce závisí na tom, jak si to kdo udělá hezké. Dále má dle respondentů vliv na život obce aktivita spolků a kulturního a sportovního výboru.

5.2 Vztah respondenta k místu

Tato podkapitola vychází z výzkumné otázky: *Jaký je vztah k místu u starousedlíků a novousedlíků? Ovlivňuje vztah obyvatel k místu rozvojový potenciál obce?* Výzkumná otázka odkrývá, zda jsou respondenti spokojeni s životem v obci a jaké mají důvody pro život v dané obci. Dále zjišťuje, co si respondenti pod pojmem domov představují a jestli za domov považují i obec. Otázka se také zabývá tím, jakým způsobem tráví respondenti svůj čas v obci.

Bylo zjištěno, že všichni respondenti jsou spokojeni se životem v místě, kde žijí. Zjištěné důvody žití v obci se u starousedlíků a novousedlíků téměř shodují. Důvody, jež se shodují u obou souborů, jsou následující:

- Vazby na ostatní lidi v obci (rodinné a přátelské).
- Prostředí (příroda a klidné prostředí).
- Možnost trávení svého volného času v obci (respondenti mohou uspokojit své zájmy, jako je sport, rybaření, houbaření a trávení času v přírodě nebo dále zahrádkářství a starání se o hospodářství na území obce).

Důvody, které se lišily u některých novousedlíků od starousedlíků, jsou špatné předchozí zkušenosti s životem ve městě a odmítání městského životního stylu. Přidávám úryvek z rozhovoru s Respondentkou č. 4.:

T: „Jaký máte důvod žít právě zde?“

R: My jsme nechtěli, aby naše dítě vyrůstalo v Boleslavi. Kdyby to bylo třeba město, odkud pocházím, tak tam bych ji nechala vyrůstat.

T: Proč ne v Boleslavi?

R: My jsme bydleli u Kauflandu, kousek, tam v tý Erbenovce. Jako bylo to pěkný, to byly čínžáčky, kousek školka, škola, ale potom, co se tam nastěhovalo a co tam chodí. Tak pro mě ani jako pro dospělého to město není bezpečný. Mně se tam třikrát stalo, že mě někdo honil, takže...“

Dále doplňuje výpovědi další respondentky:

Respondent č. 6: „Jako nejhorší bydlení, co jsme zažili, tak bylo pro mě ta Boleslav. Já už si po těch deseti letech nedokážu představit, že bych bydlela jako někde jinde než tady. Jako když jsem byla na návštěvě ve svém rodném městě, tak jsem tam byla 14 dnů a když jsem přijela jako sem, tak ta chalupa je jako malá a pořad je větší než ty městský byty a člověk se tam cítí jako v králikárně.“

Respondenti popisovali koncept domova buď jako rodinu, nebo jako místo, a to konkrétně místo odpočinku, trávení volného času nebo svobody. Většina respondentů považovala obec za svůj domov s výjimkou jedné respondentky, jež uvedla, že její domov je pouze

dům a zahrada. Starousedlíci navíc uváděli pocit tzv. zakořeněnosti. Tento pocit byl vysvětlován, tím že v obci vyrůstali anebo zde žili skoro celý svůj život.

Spokojenost a sounáležitost s obcí souvisí s tím, kolik ze svého volného času respondenti tráví na území obce. Většina respondentů tráví čas mimo obec hlavně pracovně, při nákupu nebo dovolených. Na území obce respondenti svůj volný čas využívají především ke sportu, pobytu v přírodě a starání se o svá hospodářství a zahrádky. Z důvodu vysoké pracovní vytíženosti se většina respondentů po náročném dni uchyluje do svých domovů, kde tráví čas odpočinkem.

Přestože jsou všichni respondenti spokojeni, ne všichni se zapojují do místního života. Vystává otázka, proč jsou lidé spokojeni se životem v obci a nezapojují se v tomto ohledu? Jedním z možných vysvětlení může být tzv. "rodinný egocentrismus". Tento jev se vyskytl u Respondentky č. 2, která se téměř vůbec obecních akcí neúčastní a do obecního života se nezapojuje. Respondentka č. 2 se obklopuje svojí rodinou, na které jí záleží a na kterou se může spolehnout. Ve výsledku kromě rodiny a jejího pozemku o nic dalšího nejevila zájem.

5.3 Podílení se na chodu obce

Tato podkapitola vychází z výzkumné otázky: *Jak se na životě obce podílí starousedlíci a novousedlíci? Jak tento podíl vnímají a hodnotí zástupci obou souborů?* Otázka zjišťuje, jakým způsobem se podílejí a mohou podílet starousedlíci a novousedlíci na chodu obce a jak je tato participace zmíněnými soubory vnímána. Podílení se obecním životě lze rozdělit na: sociální a politickou participaci.

Sociální participace byla zjišťována ukazateli jako účast na akcích v obci, podíl na jejich organizaci a účastí ve spolcích. Většina respondentů se účastní akcí různého druhu jako jsou plesy, sportovní akce, akce pro děti, akce pro seniory. Jak novousedlíci, tak starousedlíci jsou spokojeni s kvalitou a kvantitou akcí. Respondenti se účastní akcí kvůli potřebě se zapojit a také kvůli zábavě. Novousedlíci zmiňují, že účast na lokálních akcích spolu s návštěvou hospody byla pro ně příležitost, jak se integrovat do místní komunity. Respondent č. 5 vypovídá o integraci:

Respondent č. 5: „*No tak asi můžu mluvit úplně na rovinu. Tak protože jsem člověk, který určitě není jakoby nespolečenské, rád si dám pivo, rád si dám nějakýho panáka a tohle to. Takže určitě přes místní pohostinství jsem se postupně začal nějak jakoby integrovat do místního obyvatelstva. Takže jako asi takhle. Mám rád jakoby to dění, zapojoval jsem se do toho v podstatě od začátku.*“

Respondenti, jež se účastní akcí málo či vůbec, jsou Respondentka č. 2 a Respondent č. 3. Důvodem nízké účasti je nepříliš velký zájem o dění v obci. Dalším indikátorem participace na obecním životě je organizace akcí. Zjištěním bylo, že ze sebraných rozhovorů se dva respondenti (Respondent č. 5 a Respondent č. 7) podílejí na organizaci akcí. Bylo zjištěno, že participace ohledně organizace akcí je propojena s účastí ve spolcích a účastí v kulturním a sportovním výboru. Toto zjištění poskytli Respondenti č. 5 a č. 4, když byli dotazováni otázkou: *Podílíte se na organizaci akcí?*

Respondent č. 5: *Jsem členem sportovců, rybářů a obce. Takže jakoby na obci minimálně, že přiděluju peníze a jako na tý fyzický organizaci, tak to u těch spolku jako no.*

Respondent č. 6: „*Tak teď už ne. Teď mám jinou funkci, jako ona to má na starosti ta kulturní a sportovní komise. No já jsem v kontrolní komisi, která dělá inventuru a kontroluje usnesení obecního zastupitelstva.*“

Participující respondenti jsou oba členy spolku. Respondent č. 5 už výše uvedl, že je členem Sportovního klubu a Rybářského klubu. Respondent č. 7 uvedl, že je členem všech spolků. Dle respondentů je ve spolcích mix starousedlíků a novousedlíků a obě skupiny se zapojují. Nikdo další z respondentů není členem spolků. Respondentka č. 5 uvedla překážku, která jí brání se zapojit:

Respondentka č. 5: *Jako ke sportovcům jsme chtěly a tam prostě ženy neberou, protože ženy nebudou tahat dřevo do lesa a tak. Jako to ty starousedlíci říkají: „No to ne, to jako nemůžeš, tady ženy nejsou, nebereme ženy.“*

Ostatní respondenti uvádějí následující důvody neúčasti ve spolcích: časová a pracovní vytíženost, osobní nechuť být ve spolcích nebo třeba absence spolků, do kterých by se zapojili.

Politická participace zahrnuje zjištění, zda se respondenti angažují v místní samosprávě, účastní se voleb a obecních veřejných schůzí. Analýza výpovědí ukázala, že dva respondenti mají danou roli v rámci samosprávy a oba z nich jsou novousedlíci. Respondenti se angažují v samosprávě už několikáté volební období. Tito členové samosprávy se angažovali z důvodů, jež níže uvádějí:

Respondent č. 5: *„Předtím se udělal vodovod a tím to končilo, ale nebylo tady nic jiného, co by se mohlo udělat. Takže jsem šel do toho, z toho důvodu, abych tý obci přines něco navíc, aby se tady uskutečnily ty věci, který si myslím, že by tady měly být.“*

Respondent č. 4: *„No jako chtěla jsem být něco platná, protože mi to jako není jedno, co se tady v obci děje. A ráda bych se na tom podílela, ať už třeba jenom tím, že tady budu dělat ty papíry, protože ta papírová válka pro ty obce je strašně zatěžující a vůbec, že se to dělá tady při práci, takže opravdu to. No, a hlavně asi kvůli starostovi, že mu chci pomoci, že je to dobrý starosta, spolehlivý. Taky jsem tam chtěla u vnést trochu toho ženského elementu, aby tam nebyli samí muži.“*

Poslední volební období kandidovala do samosprávy další respondentka, se kterou byl proveden rozhovor a byla členem druhé kandidující strany. Respondentka č. 6 se svěčila, proč kandidovala do samosprávy:

Respondent č. 6: *„Teď jsem kandidovala. No a když vím nebo když se dozvíš, že někdo je ve funkci a neříká pravdu a že nejedná jako rovným způsobem, že se jakoby alibisticky najednou něco děje. A samozřejmě vychválíme se, kolik jsme toho udělali, a přitom mi to nepřijde, že by se jako něco dělo, že se jelo jako ve starých kolejích a ticho po pěšině a tak. A ještě z toho důvodu, že by mi přišlo, že to vedení, které ze začátku mi přišlo jakoby fajn a akční, tak že jako by za ty roky mi jako přišlo, že došlo k nějaké stagnaci a že vlastně přestala nějaká komunikace s občany.“*

Respondentka se nadále i svěčila s reakcí starousedlíků na druhou kandidující stranu:

Respondentka č. 6: *„Zažila jsem takové ty hlášky jako, co se týče: Ty náplavy se do toho serou, dyť to tady fungovalo dobře, tak proč prostě vystavovat nějakou kandidátku. A tohle nemluvili jako sedmdesátiletí, to mluvili jako mladší.“*

Nekandidující respondenti uvedli různé důvody pro neúčast ve vedoucích pozicích. Někteří jsou s momentálním stavem obce spokojeni do takové míry, že nemají potřebu se

angažovat. Další se nepovažují za vhodné osoby do vedoucích pozic. Časová a pracovní vytíženost je dalším udávaným důvodem. Respondentka č. 8 (starousedlice) uvedla, že raději přenechá iniciativu mladším osobám. Nicméně se respondenti zapojují prostřednictvím voleb, kterých se účastní všichni, a dvě respondentky zasedaly ve volebních komisích. Účast se na veřejných schůzích je dalším způsobem, jak se respondenti mohou zapojit do dění v obci. Schůzí se účastní všichni kromě tří starousedlíků. Důvody jsou: nezájem o dění v obci a vyhýbání se konfliktům. Jako příklad uvádím úryvek z rozhovoru s Respondentem č. 7:

T: Účastníte se veřejných schůzí?

R: Nebyl jsem zatím ani jednou na veřejný schůzi.

T: A proč? Jestli se můžu zeptat?

R: „Protože vím, jak se tam dohadují o blbostech a já nemám chuť být na někoho naštvanej. Jako když pak slyším, co tam řešej, jaký blbosti, kvůli jakým věcem se tam napadaj zbytečně, úplně. Tak si říkám, že by si každé měl zamýst nejdřív před vlastním prahem a potom někomu kecat do něčeho. Já takovej nejsem, že bych tady někomu začal tvrdit něco, jo mně to je jedno, ať si každé dělá, co chce, ale ať jsou na sebe ti lidi hodní nebo vstřícní.“

Během rozhovorů bylo zjišťováno, která skupina či jednotlivci se více podílejí a kteří se naopak podílejí méně. Respondent č. 3 se vyjádřil:

Respondent č. 3: „Spíš jako když jsou brigády, tak spíš starousedlíci chodí na brigády víc než novousedlíci, co takhle slyším.“

Ostatní respondenti se vyjádřili, že obě skupiny mají podobný podíl na obecním blahu. Jinak tomu bylo ohledně přínosu a návrhu inovací. K tomuto se vyjádřili respondenti:

Respondent č. 1: „Já si myslím, že s tím přicházejí spíš novousedlíci, ale vlastně konzultují se starousedlíkama. Není to jenom o tom, že ty novousedlíci tady dělají jenom oni změny, že se do toho zapojují i ty staro, který do toho taky mluví. Jo jako oni ty novousedlíci se dost angažují i kvůli tomu, že jsou víc fyzicky schopní a že jsou mladší, tak mají víc té energie než ty staro.“

Respondent č. 6: „*Já si myslím právě, že ta aktivita, to, že se tady něco děje a probíhají různé akce, tak že je to o těch novousedlicích, že jsou zvyklí na ten kulturní život z města. Tak že když je někdo odhodlaný, tak ten kulturní život v té obci vede spíš ten novousedlík a ty starousedlíci pomáhají mu, ale musí tady být jako tady silná osoba.*“

Získané výsledky shrnuje následující tabulka:

Tabulka č. 3: Podílení se na chodu obce

Respondent	Pohlaví	Skupina	Účastnění se akcí	Organizace akcí	Účast ve spolcích	Účast v samosprávě	Účastnění se voleb	Účastnění se obecních schůzí
Respondent č. 1	žena	Novousedlík	+	-	-	-	+	+
Respondent č. 2	žena	Starousedlík	-	-	-	-	+	-
Respondent č. 3	muž	Starousedlík	-	-	-	-	+	-
Respondent č. 4	žena	Novousedlík	+	-	-	+	+	+
Respondent č. 5	muž	Novousedlík	+	+	+	+	+	+
Respondent č. 6	žena	Novousedlík	+	-	-	-	+	+
Respondent č. 7	muž	Starousedlík	+	+	+	-	+	-
Respondent č. 8	žena	Starousedlík	+	-	-	-	+	+

Zdroj: autorka

5.4 Vztahy starousedlíků a novousedlíků

Pro tuto podkapitolu byla výchozí následující výzkumná otázka: *Jaké jsou vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky? Ovlivňují tyto vztahy rozvojový potenciál obce? Zjištění poskytuje přehled o vztazích mezi dvěma soubory v obci. Zkoumané budou aspekty jako vnímané rozdíly, ovlivnění přílivu novousedlíků a spolupráce mezi skupinami.*

Při pokusu o definování pojmů „starousedlík“ a „novousedlík“ respondenti měli problém definovat přímou hranici mezi těmito pojmy. Nicméně zjištění přineslo, že starousedlíci jsou obyvatelé, kteří v obci žijí od narození nebo zde prožili většinu svého života a mají zde rodinné historické vazby. Novousedlíci jsou podle respondentů obyvatelé, kteří se přistěhovali z města před krátkým časovým úsekem. Respondenti uvedli i různé označení novousedlíků, jimiž byly názvy jako například: *náplava, přistěhovalci* nebo *ti z Pražský* (v obci se nachází ulice, kde stojí pouze novostavby a tato ulice je místními obyvateli nazývána jako Pražská ulice).

Hlavními vnímanými rozdíly mezi starousedlíky a novousedlíky jsou podle respondentů: věk, přístup k rozvoji obce a kulturní rozdíly. Za starousedlíky byli považováni starší osoby či senioři, zatímco novousedlíci jsou považováni jako ti mladší.

Dalším zmiňovaným rozdílem byl přístup k obci, kdy přístup starousedlíků byl popisován jako více konzervativní, zatímco novousedlíci jsou více dynamičtí a přinášejí více inovací. Posledním zmiňovaným rozdílem jsou kulturní rozdíly, které tedy byly zmiňovány pouze starousedlíky. Starousedlíci na některých novousedlících vnímají jejich urychlenost, o níž mluví respondentka:

Respondentka č. 8: *„No jako je pravda, že ti, co sem přistěhujou, tak ty jsou z toho města zvyklí, že je támhleto a támhleto nebo třeba na těch Kladěrubech (přidružená obec) si myslí, že budou mít honem všechno. My jsme na vodu čekali takových let, ale je pravda že jo, že nemůžem nic dělat, protože vlastně patří to k obci Nový Telibi a dneska mají nárok na to mít tu vodu nebo něco, že jo. Na druhou stranu říkám, že my jsme tady čekali takovou dobu a oni chtějí mít hned všechno. Myslej si, že se přistěhujou na Telib a myslej si, že budou mít všechno jako ve městě, neuvědomujou si, že to není město.“*

Dále Respondent č. 3 (starousedlík) uvedl, že novousedlíci mají jinou mentalitu, jelikož jsou z města. Novousedlíci se spíše příkláněli k názoru, že jinak nerozlišují obyvatele na skupiny. Na otázku: “Vnímáte rozdíl mezi starousedlíky a novousedlíky v obci?” odpovídali:

Respondent č. 1: *„Ne, rozdíl nevnímám, že by to byl až takový jako, že by ti to někdo dával najevo, že seš jako nějaký nováček, to nevnímám. Jenom o tom vím, že prostě oni tady žijou dvacet až třicet let a my jsme tady chvílku, tak že by mi to někdo dával najevo, to si myslím, že ne.“*

Respondent č. 4: *„Jako já si myslím, že je to dost individuální, že je to jako paušalizace, ale že bysme jako mohli nadávat na někoho a že to bylo myšleno na tu skupinu lidí jako staro, novo to jako ne. Prostě se to prolíná.“*

Respondent č. 6: *„Ne, jako takhle to nerozlišuju. Já to rozlišuju prostě podle věku. A taky jako je to všechno na těch osobních preferencích a zkušenostech, který rozhoduje o tom, jaký máš vztah k těm lidem.“*

Přidávám také tvrzení Respondenta č. 7 (starousedlík), který tvrdí, že nerozlišuje obyvatele na skupiny:

Respondent č. 7: *„Jako vůbec, když se právě někdo zapojí mezi nás mezi ty starousedlíky a když se nezapojej, tak jsou mimo, jsou v azylu, to je jediný, co na tom vnímám“*

Nelze říct, že v obci dochází k přímému štěpení se na starousedlíky a novousedlíky v obci. Spíše více zmiňovaným pohledem bylo rozlišování na základě zapojenosti do obce. Uvedeno níže na výpovědích:

Respondent č. 7: „...*jak říkám, jsou tu ty dva typy: ti co se zapojujou a ti co se nezapojujou.*“

Respondent č. 5: „*Já vnímám rozdíl mezi těmi, který se zapojujou a který se nezapojujou, ať už to jsou starousedlíci nebo novousedlíci.*“

Respondent č. 8: „*Některý ty rozdily tady jsou. Některý se zapojili sem do toho života obce, ale jsou tady novousedlíci, kteří vlastně se sem přijdou do baráku vyspat, odvezou sem bordel, ale jinak nevidíš, že by se v obci minuli, třeba na plesech nebo na něčem. Prostě jenom přijdou do tý vsi, vyspěj se, nejdou do tý obce nic. To jsou takový ty, kterým nemůžu říct, že to jsou Telibáci, ale ti, co se zapojej a sranda je s nima, to si myslím, jako že sem patřej a nedělej něco jako: „My jsme přijeli ze města a dejte nám pokoj.“ Zaplat' pánbůh těhlech je jich míň než těch, co se do tý obce zapojej.*“

Na základě výpovědí respondentů byly vytvořeny kategorie obyvatel:

- Aktivní obyvatelé,
- pasivní obyvatelé,
  - škůdci,
  - mrtvý brouci.

Aktivní obyvatelé se účastní akcí či je organizují, navštěvují místní hospodu nebo jsou členy spolku a samosprávy nehledě na to, zda jsou starousedlíci nebo novousedlíci. Tito obyvatelé mají větší vliv na dění v obci oproti pasivním členům. Jak níže uvádí respondentka:

Respondent č. 1: „*Jsou tu lidi, který třeba nepřijdou ani na zastupitelstvo, ani prostě nejdou do tý hospody. Tak ty jsou takový, že o tom moc nerozhodujou, ty nedávaj takový podněty. Zatímco ty lidi, co se scházej i třeba na těch různých schůzích, jdou třeba na ples, tak ty jako jo.*“

Nezapojující se obyvatelé jsou následně rozděleni do dvou podkategorií, a to na tzv. “škůdce“ a “mrtvé brouky“. O těchto podkategoriích mluví Respondent č. 5:

Respondent č. 5: *„Jsou lidi, kteří nejsou moc vidět a jak já tomu říkám, moc neškodí, jsou plně v pohodě (mrtvý brouci) a potom jsou lidi, který nejsou vidět a potom i zaškodějí a jsou to starousedlíci i novousedlíci (škůdci). Je tady spousta, o kterých ani nevíš, ty tady jenom přežívají, ale samozřejmě, když mají tady nějaký požadavky, tak si to na tom úřadě umí velmi tvrdě prosazovat a nikdy nic pro tu vesnici neudělali, což je mi jako hrozně líto.“*

Vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky jsou většinou dobré, avšak občas dochází k menším neshodám. Žádný z respondentů nepřiznal během rozhovoru přímou nenávist k druhé skupině. Novousedlíci vyjadřovali k starousedlíkům pozitivní postoj, respekt a většinou nerozlišovali obyvatele obce na dvě skupiny. Podobný názor vyjadřovali starousedlíci, nicméně pro ně mělo hlavní význam, zda se novousedlíci aktivně zapojují do obce či ne. Aktivní zapojení se do obecních aktivit zmiňovali také novousedlíci jako významné. Jakým způsobem fungují vztahy, je vidět na spolupráci mezi skupinami. Lze rozlišit spolupráci ve spolkách a v samosprávě. Ve spolkách dle respondentů spolupráce starousedlíků a novousedlíků funguje.

Respondent č. 7: *„Jo, tak určitě, já si myslím, že ve spolcích to funguje dobře“*

Respondent č. 4: *Stoprocentně jako to v tom sportovním klubu je tak půl na půl, u rybářů taky jako. Takže jako jo, já si myslím, že tam není žádný problém.*

Respondent č. 2: *„Jo jako spolupracujou, určitě no a myslím si, že se starousedlíci i přistěhovalci jako na změnách účastní společně, myslím si jako, že je to půl na půl.“*

Problematičtější je situace v samosprávě, ve které došlo k náznaku rozporů. V posledním volebním období se utvořila druhá kandidující strana, která byla nespokojena s momentálním vedením obce. Do zastupitelstva se dostali členové z obou kandidujících stran, a to nejspíš vytvořilo dishamornii v samosprávě. To popisuje jeden z respondentů:

Respondent č. 7: *„Jako fakt mi to přijde a jestli oni se sXXX (člen druhé kandidující strany), což oni se nesnášej ještě starostou na tom zastupitelstvu, tak to bude zle, ta vesnice půjde akorát do prdele. Jestli tam v zastupitelstvu půjdou proti sobě dvě party, tak to tady můžeme zabalit.“*

Jelikož obě kandidující strany obsahovaly obě skupiny, starousedlíky a novousedlíky, nelze tuto disharmonii přisuzovat vztahům mezi těmito dvěma soubory. Nicméně se tímto objevila možnost budoucího úpadku sociálního kapitálu.

6 Shrnutí

Výsledky polostrukturovaných rozhovorů s obyvateli vybrané obce ukázaly, že sociální kapitál má významnou roli v případě rozvíjení se této venkovské obce. Respondenti považovali rozvíjení sociálního kapitálu za klíčový faktor pro udržení spokojeného života ve vesnici. Rozvoj sociálního kapitálu je podmíněn existencí místních spolků, angažovaností kulturního a sportovního výboru a také sounáležitostí s místem a vztahy mezi obyvateli. Zmíněné aspekty byly v rámci výzkumu zkoumány.

Vztah všech respondentů k místu byl kladný. Respondenti jsou spokojeni s místem v obci, nikdy by obec nechtěli opustit. Mnoho z respondentů (hlavně starousedlíci) popisovalo pocit, který je nazýván zakořeněnost. Důvody žití byly rodina, přátelé, životní prostředí a klid. U novousedlíků se navíc vyskytoval i motiv odmítání městského životního stylu. Přestože jsou všichni respondenti naprosto spokojeni se životem v obci, někteří nemají potřebu se zapojovat do obecního veřejného života. Tento jev může vysvětlovat pojem rodinný egocentrismus nebo také časové a pracovní vytížení. Na druhou stranu, co se týče politické angažovanosti, respondenti se zapojují, pokud jsou s něčím v obci nespokojeni, jako například jednou respondentkou uvedená stagnace momentálního stavu samosprávy.

Participovat na obecním životě lze dvěma způsoby: sociální participací a politickou participací. Sociální participace zahrnuje účast ve spolcích, účast na akcích a jejich organizace. Nabídka akcí a aktivit je dle respondentů nadprůměrná. Organizování akcí a účast ve spolcích jsou úzce propojeny, jelikož hlavními pořadateli akcí jsou spolky a také kulturní a sportovní výbor. Podíl novousedlíků a starousedlíků ve spolcích je vyrovnaný a dle zapojených respondentů se oba soubory podílejí na chodu obce. Důvody neúčasti ve spolcích jsou následující: diskriminační stanovy (pro ženy), časová a pracovní vytíženost či absence spolků, jež by místní uvítali. Politická participace představuje účast v samosprávě, ve volbách a na obecních schůzích. Zjištění přineslo, že dva respondenti (novousedlíci) účinkují v samosprávě už několikáté volební období z důvodu vnitřní potřeby zlepšení stavu obce. V posledním volebním období kandidovala jedna

respondentka (novousedlice), jež byla nespokojena s momentálním vedením obce a její stagnací. Názory některých starousedlíků na novou kandidující stranu byly negativní. Všichni respondenti se obecních voleb účastní z důvodu potřeby vyjádření názoru. Veřejných schůzí se někteří respondenti neúčastní kvůli vyhýbání se konfliktům či nezájmu o dění v obci. Z hlediska inovací jsou více aktivní novousedlíci, jelikož jsou mladšího věku a mají vyšší nároky na kulturní a sociální život. Nicméně při realizaci těchto projektů mezi sebou skupiny spolupracují.

Vztahy mezi skupinami se ukázaly jako téměř bezproblémové. Starousedlíci a novousedlíci mezi sebou vnímají rozdíly, jako je věk, délka pobytu v obci, přístup k rozvoji obce a kulturní rozdíly. Většině respondentů kromě jednoho nezáleží na statusu novousedlík/starousedlík, proto nelze říct, že dochází k přímému dělení. Obě skupiny respondentů se zaměřují spíše na aktivitu a angažovanost jedince do obecního života. Vztahy a spolupráce v rámci spolků jsou uváděny jako bezproblémové a fungující. Potenciální hrozbu rozvoje sociálního kapitálu v obci lze vidět v rámci samosprávy, která se po posledním volebním období dostává do disharmonie v rámci vztahů.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala tematice rozvojového potenciálu vybrané obce. Zjišťovala, jakým způsobem rozvíjejí starousedlíci a novousedlíci sociální kapitál obce. Na základě výsledků získaných pomocí polostrukturovaných rozhovorů byly objeveny faktory ovlivňující sociální kapitál.

Výsledky ukázaly, že obec disponuje vysokou mírou sociálního kapitálu, což je ovlivněno angažovaností spolků, kulturního a sportovního výboru, sounáležitostí s místem a místními vztahy. Sounáležitost s místem má vliv na sociální kapitál obce. Respondenti silně spjatí s místem mají tendenci v obci zůstat a mají větší tendenci se zapojit do místního života. Na druhou stranu jsou zde respondenti, kteří jsou naprosto spokojeni, ale nezapojují se. Tento jev mohou vysvětlovat různé důvody, jako je časové a pracovní vytížení nebo rodinný egocentrismus. Politickou angažovanost vykazují respondenti, jež jsou nespokojeni se stavem obce.

Účast ve spolcích a ve výboru je propojena s participováním na organizaci akcí. Starousedlíci a novousedlíci v rámci spolků spolupracují, což se odráží na stavu obce. V obci je velké množství kvalitních akcí, což zaručuje spokojenost obyvatel s místním životem. Bylo zjištěno, že novousedlíci přicházejí s návrhy na inovace více než starousedlíci, ale obě skupiny se podílejí na realizaci změn. Překážkou pro zapojení se může představovat, že spolek nepřijímá ženy.

Vztahy mezi soubory v obci jsou téměř bezproblémové, což ukazuje i spolupráce ve spolcích. Problémové vztahy se nacházejí v rámci samosprávy, na což nemá vliv neshoda starousedlíků a novousedlíků, ale spíše osobní vztahy mezi členy. Mimo výjimky nedochází k přímému rozdělení souborů na dva protipóly. Větší roli hraje spíše integrace a angažovanost občanů než status.

Lze říci, že je důležité vytvářet různé příležitosti a aktivity pro obyvatele, aby se aktivně zapojili do veřejného života, ať už jde o novousedlíky nebo starousedlíky. Je nutno brát v potaz různorodost obyvatelstva a přizpůsobit tomu také nabídku aktivit. Vytváření příležitostí k interakci mezi obyvateli může pozitivně ovlivňovat rozvoj vztahů a zlepšit rozvoj obce.

Z výzkumu vyvstala další otázka, která by mohla zkoumat angažovanost žen v rámci spolků. Při výzkumu se ukázalo, že participace v obecních záležitostech je propojena s členstvím ve spolku, což je převážně mužská záležitost. Respondentkami ať už přímo či nepřímo byla naznačovaná omezená možnost účasti ve spolku.

Vzhledem k tomu, že získané výsledky v rámci této bakalářské práce zkoumají pouze respondenty vybrané obce a také je výzkum omezen tím, že je kvalitativní, bylo by užitečné rozšířit výzkum pomocí dotazníkového šetření. Výsledky dotazníkového šetření by následně mohly být vztaženy na celkovou populaci.

Seznam literatury

- Baše, M. 2006. „Proměny venkovského osídlení.“ Pp. 258-261 in *Venkov je náš svět*. [online] . Praha: Česká zemědělská univerzita. Dostupné z: http://soclab.pef.czu.cz/pdf/Sbornik_Venkov_neprodejne.pdf .
- Bernard, J. 2006. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku“. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 42 (4): 741-760.
- Bernard, J. 2010. *Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a místní samospráva*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Bernard, J., T. Kostecký, M. Illner, J. Vobecká. 2011. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Binek, J., H. Svobodová, K. Chabičovská, J. Holeček, I. Galvasová. 2010. *Rozvojové možnosti obcí*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.
- Čermák, D. 2009. *Aplikace principů partnerství a participace v prostředí malých měst České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Čermák, Z. 2005. *Migrace a suburbanizační procesy v České republice*. Demografie, 47 (3): 169–176.
- Český statistický úřad. nedatováno. *Veřejná databáze* [online] [cit. 23.03. 2023]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home> .
- Český statistický úřad. 2018. *Vnitřní stěhování v České republice 2005-2017*. [online] Praha. [cit. 10. 01. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61566238/13013818a08.pdf/294c0d57-601a-4c69-9199-64cb76857244?version=1.0>.

- Galčanová, L., B. Vacková. 2008. *Residenční suburbanizace v postkomunistické české republice, její kořeny, tradice a současnost*. [online]. Brno: Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti. IVRIS Papers 3 (2): 1-23. [cit. 21. 01. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/765828/Galcanova_Vackova_2008_Rezidencni_suburbanizace_v_postkomunisticke_Ceske_republice_IVRISpapers.pdf.
- Hendl, J. 2008. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Henig, D. 2007. *Migrace*. [online]. Praha: AntropoWebzin 3 (2-3): 35-41. [cit. 17. 01. 2023]. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/webzin/achive_old/webzin_2-3_2007/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf.
- Hruška, V. 2014. *Proměny přístupů ke konceptualizaci venkovského prostoru v rurálních studiích*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 50 (4): 581-602.
- Hubelová, D. 2013. „Lidský kapitál jako jeden z klíčových rozvojových faktorů“. [online]. Pp. 72-78 in: *XVI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Brno: Masarykova univerzita. [cit. 01. 03. 2023]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/Sbornik2013.pdf#page=72>.
- Keller, J. 2005. *Dějiny klasické sociologie*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kubátová, H. 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada.
- Kůsová, T. 2013. *Volný čas a sociální kapitál: prostorová diference spolkové aktivity v Česku*. Geografie. 118 (4): 372-391.
- Majerová, V. a kol. 2005. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. Praha: Česká zemědělská univerzita.
- Majerová, V., I. Herová. 2007. *Český venkov 2006: sociální mobilita a kvalita života venkovské populace*. Praha: Česká zemědělská univerzita.
- Majerová, V. a kol. 2009. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Praha: Česká zemědělská univerzita.

Majerová, V., T. Kostecký, L. Sýkora. 2011. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada.

Mišovič, J. 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon.

Nešpor, Z. et al. 2017. *Sociologická encyklopedie*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 16. 03. 2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana.

Ouředníček, M. 2003. *Suburbanizace Prahy*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 39 (2): 235–253.

Ouředníček, M. 2015. *Prostory setkávání v nových suburbiích v Česku*. Geografické rozhledy. 25 (1): 10–11.

Pavlík, M. 2016. *Podpora lokální ekonomiky: využití skrytých potenciálů v regionech*. Praha: Wolters Kluwer.

Perlín, R. 1999. „Venkov, typologie venkovského prosoru.“ Pp. 87–104 in F. Malý, B. Viktoriová (eds.). *Česká etnoekologie*. Praha: Cargo Publishers.

Posová, D., L. Sýkora. 2011. *Urbanizace a suburbanizace v městských regionech Prahy a Vidně: Strukturální rozdíly v podmínkách odlišných politicko-ekonomických režimů*. Geografie. 116 (3): 276-299.

Slepička, A. 1989. *Přeměny venkova: venkova našeho věku*. Praha: Svoboda.

Slepička, A. 2006. „Nové trendy ve využívání venkovského prostoru v ČR a v jiných středoevropských zemích.“ Pp. 515-524 in: *Venkov je náš svět*. [online] Praha. Česká zemědělská univerzita. [cit. 15. 01. 2023]. Dostupné z: http://soclab.pef.czu.cz/pdf/Sbornik_Venkov_neprodejne.pdf.

Strauss, L., J. Corbin. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Podané ruce.

Svobodová, H., A. Věžník. 2014. *Úvod do geografie venkova*. Brno: Masarykova univerzita.

Sýkora, L. 2003. *Suburbanizace a její společenské důsledky*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 39 (2): 11-36.

Šimon, M., M. Ouředníček. 2010. „*Migrace na venkov a kontraurbanizace – Přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku.*“ Pp 738-743 in: *Geografie pro život ve 21. století*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Šimon, M. 2011. *Kontraurbanizace jako chaotický pojem?*. Geografie 116 (3): 231-255.

Školník, M., M. Haman. 2021. *Politika jako povolání? Vliv uvolněnosti obecních zastupitelů na volební soutěživost*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review. 57(1): 3–23.

Šubrt, J. 2014. *Soudobá sociologie VI.(Oblasti a specializace)*. Praha: Karolinum.

Uherek, Z. 2003. *Společenská integrace migračních skupin–základní pojmy a problémové okruhy*. [online] Praha: Multikulturální centrum. [cit. 08. 02. 2023]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/spolecenska-integrace-migracnich-skupin-zakladni-pojmy-a-problemove-okruhy>.

Váně, P. 2012. *Lidský a sociální kapitál vnitřních periferií Česka: příklad tří mikroregionů Středočeského kraje*. Geografický časopis/Geographical Journal. 64 (4): 357-381.

Veselá, J. 1998. *Sociologie obcí a regionů*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

Zastupitelstvo obce Nová Telib. 2019. *Plán rozvoje obce Nová Telib 2019-2029*. [online] [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nova-telib.cz/OfficialBoard>.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj migrace v typech sídel v ČR v transformačním období	19
Tabulka č. 2: Informace o respondentech (vlastní zpracování).....	34
Tabulka č. 3: Podílení se na chodu obce	44

Seznam grafů

Graf č. 1: Přistěhovalí a vystěhovalí podle velikostních skupin za období 2005-2017..	17
Graf č. 2: Věková struktura obyvatelstva obce Nová Telib (pětileté skupiny) k 31.12.2021.	29
Graf č. 3: Přirozený přírůstek/ úbytek a přírůstek/ úbytek stěhováním v obci Nová Telib v letech 2002-2021	30

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru.....	58
--	-----------

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru

A/ Charakteristika obce pohledem respondenta

Jak byste charakterizoval/a Vaši obec někomu, kdo jí nezná. Jaké podle Vás přednosti nebo nedostatky má žítí v obci? Komu byste život v obci doporučil/a?

Kdo nebo co podle Vás rozhoduje o kvalitě života ve Vaší obci? Jak ovlivňuje život v obci blízkost Mladé Boleslavy/automobilového závodu? Co si myslíte, že je důležité udělat pro to, aby se obec rozvíjela k Vaší spokojenosti?

B/ Vztah respondenta k místu

Jak se Vám osobně žije ve Vaší obci? Jste tu spokojen/a? Jaký máte důvod žít právě zde?

Jak byste charakterizovala domov? Jste tu doma? Považujete obec nebo region jako součást Vašeho domova? Proč ano, proč ne. Za jakých okolností byste změnil/a místo pro život.

Jaké vazby máte na další lidi v obci? Kteří lidé jsou pro Vás důležití a čím? Můžete se spolehnout na sousedské vztahy?

Jaké jsou Vaše zájmy? Jak trávíte čas – v obci nebo mimo obec?

C/ Podílení se na chodu obce

Jak jste spokojen/a s veřejným děním, akcemi v obci? Jak se o nich dozvídáte? Účastníte se nějakého dění v obci?

Podílíte se na jejich organizaci? Jste zapojen/a do spolkového života? Proč ano, proč ne.

Působil/a jste, působíte v samosprávě? Chodíte k obecním volbám? Nebo kandidujete do samosprávy? Jaké jsou důvody? Znáte zdejší samosprávu? Přicházíte s nimi do kontaktu? Jak a z jakého důvodu? Účastníte se veřejných schůzí?

D/ Vztah starousedlíků a přistěhovalců

Jak dlouho v obci žijete? Jaké jsou případně zkušenosti se životem v jiných místech? Jak se přistěhovalce adaptoval na prostředí v obci?

Kdo je podle Vás starousedlík a novousedlík, popř. rodák? Považujete se za rodáka/rodačku, patříte ke starousedlíkům nebo přistěhovalcům?

Vnímáte rozdíl mezi starousedlíky a novousedlíky v obci? V čem případný rozdíl spočívá? Jak se to pozná?

Jaký je Váš vztah ke starousedlíkům a novousedlíkům? Co vadí, nevadí, vítáte, mohlo by být lepší? Dejte mi nějaké příklady.

Myslíte, že příliv přistěhovalců nějakým způsobem změnil život v obci? Jak? Spolupracují mezi sebou v obci starousedlíci a novousedlíci? Příklady (nezájem, konflikty, problémy nebo spolupráce; sousedská výpomoc, participace na veřejném dění v obci, spolecích, samosprávě).

Čím podle Vás přispívají starousedlíci a novousedlíci k tomu, aby se v obci dobře žilo?